

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

SÅ SKA DU GÖRA QUEERHET

Normativitet i en normbrytande kontext

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

Vårterminen 2023

Författare: Maja Jerneborg & Klara Virolainen

Handledare: Viveka Enander

Ordantal: 16 327

Abstract

Titel: Så ska du göra queerhet – normativitet i en normbrytande kontext

Författare: Maja Jerneborg & Klara Virolainen

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka hur personer som identifierar sig som queer upplever normer inom queer-communityt. Utifrån frågeställningar riktade mot beskrivningar, upplevelser och strategier har vi ämnat fördjupa förståelsen för queera personers livsvillkor. Med en kvalitativ ansats har åtta semistrukturerade intervjuer genomförts. Dessa har sedan analyserats tematiskt utifrån en konstruktionistisk ansats med hjälp av följande fyra teoretiska begrepp: performativitet, display, kollektiv identitet samt blicken (the gaze). Resultatet visade hur vissa normer möjliggjorde en inkludering i en queer kollektiv identitet, medan andra normer riskerade att stänga ute personer som inte levde upp till dem. Framför allt framkom en upplevelse av att behöva navigera mellan både queer-communityts och majoritetssamhällets normer, samt en svårighet i att konstruera kön och sexualitet bortom binära förståelseramar.

Nyckelord: queer, HBTQ, normer, community, performativitet

Innehållsförteckning

Förord	5
1. Introduktion	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Relevans för socialt arbete	8
1.4 Begrepp och ordlista	8
1.4.1 Queer	8
1.4.2 Queera sammanhang	9
1.4.3 Ordlista	9
2. Bakgrund	12
2.1 Historisk bakgrund	12
2.2 Livsvillkoren för queers i Sverige idag	13
3. Tidigare forskning	15
3.1 Minoritetsstress	15
3.2 Resiliens	16
3.3 Ett queer-community, många maktordningar	17
3.4 Normer inom queer-communityt	18
3.5 Sammanfattning av kunskapsläget	19
4. Teori	20
4.1 Konstruktionen av kön och sexualitet	20
4.1.1 Performativitet	21
4.1.2. Display	22
4.2 Kollektiv identitet	23
4.3 Blicken	25
5. Metod	28
5.1 Insamling av litteratur	28
5.2 Metodval	29
5.3 Urval	30
5.4 Deltagarna	31
5.5 Insamling av material	31
5.6 Bearbetning av material	34
5.7 Analysförfarandet	35
5.8 Etiska överväganden	36
5.9 Reliabilitet & Validitet	39
5.10 Arbetsfördelning	41
6. Resultat och analys	42
6.1 Synlighet	43
6.1.1 Synlighet som gemenskapande	43
6.1.2 Att göra sig synlig	44

6.2 Bortom det binära	46
6.3 Queer hierarki	51
6.3.1 Top of the Queers	51
6.3.2 Döljande	53
6.4 Sammanfattning av resultat	57
7. Diskussion	58
Referenslista	61
Bilaga 1	67
Bilaga 2	69
Bilaga 3	71

Förord

Vi vill först och främst tacka våra deltagare som inte bara gett oss av sin tid, utan också gett oss av sina berättelser och erfarenheter, både det stärkande och upplyftande, det svåra och kämpiga. Er kunskap i detta ämne är ovärderlig. Tack för att vi fått ta del av era upplevelser av att vara del av den här gemenskapen som queer-communityt är. Utan er, ingen uppsats.

Även vår fantastiska handledare Viveka förtjänar tack och bock för att hon utan ände sänt in ny energi i arbetet varje gång vi har setts. Tack för peppen, fokuset och den språkliga noggrannheten. Utan dig, ingen uppsats.

Slutligen vill vi också tacka varandra för att vi burit varandra genom arbetet med denna uppsats. Under hela tiden har vi jobbat sida vid sida eller skärm till skärm och bollat tankar och idéer, tvivel och formuleringar. Utan varandra, ingen uppsats.

1. Introduktion

1.1 Problemformulering

Normer definieras som “det ‘normala’ eller godtagna beteendet” i en viss social kontext (Nationalencyklopedin u.å.). I Sverige, såväl som i de flesta andra länder, råder starka normer kring kön, sexualitet och relationsskapande, vilka påverkar oss som individer i en social värld. Denna påverkan berör oss på olika sätt beroende på vilka förutsättningar vi har att leva upp till normerna, där avvikande från dem kan ge negativa effekter. En grupp som är särskilt drabbad av dessa normer är HBTQI+-personer.

Studier visar att den självskattade psykiska hälsan bland homo- och bisexuella personer, transpersoner och unga HBTQI-personer¹ är sämre än bland befolkningen i övrigt (Folkhälsomyndigheten 2014: 83; Folkhälsomyndigheten 2015: 38; MUCF 2022: 47). Bland unga HBTQI-personer är självmordstankar fyra gånger vanligare än bland unga som inte tillhör HBTQI-gruppen (MUCF 2022: 34). Den psykiska ohälsan kan härledas till en större exponering för kränkningar och diskriminering jämfört med cishetero-ungdomar (ibid.: 33). Även bristande stöd och acceptans från familj, vänner och det omgivande samhället samt bristande kunskap och kompetens bland vårdpersonal, påverkar den psykiska hälsan negativt (MUCF 2022: 35; Folkhälsomyndigheten 2014: 55; Folkhälsomyndigheten 2015: 44).

Mot bakgrund av den diskriminering och det bristande stöd från omgivningen som queera personer kan utsättas för är det av särskild vikt för personer inom queerspektrat att ha tillgång till trygga rum präglade av gemensam förståelse, stöd och acceptans för att må bra (Meyer 2003: 677; MUCF 2021: 32, 35). Bland unga HBTQI-personer är en vanlig strategi att omge sig med personer som delar denna erfarenhet, genom att skaffa vänner som också är HBTQI eller att delta i

¹ I de delar av uppsatsen där information är hämtad från andra källor används HBTQI+, HBTQ+, HBTQ eller HBT beroende på vilka grupper som omfattas i respektive ursprungstext. Detta för att vara tydliga med vilka specifika grupper det är som inkluderats i forskningen eller texterna, då forskningsintresset har varit ojämnt fördelat över HBTQI+-communityts undergrupper. När vi inte hänvisar till andra underlag används HBTQI+ eller queer som vår allmänna utgångspunkt.

separatistiska forum (MUCF 2022: 70–71), det vill säga forum och föreningar som enbart är öppna för personer med HBTQI+-erfarenhet.

En stark känsla av gruppsamhörighet kan alltså stävja negativ påverkan från omgivningen (Meyer 2003: 677). Gruppsamhörighet bildas delvis av normer, vilka också har en trygghetsskapande funktion (Malmquist, Hanner & Lundberg 2017: 15). Det finns dock en risk att normerna blir strängare när gruppen har ett stort behov av trygghet (ibid.), vilket medför en sårbarhet för att inte få tillgång till de fördelar som gruppsamhörigheten kan ge, för de som bryter mot de normer som råder inom gruppen. Det som oftast nämns gällande normer i HBTQI+-communityt är andra rådande normer, såsom vithets- och funktionalitetsnormer, och hur de verkar i communityt (MUCF 2021: 45–48; Parmenter 2021: 124–125; Balsam, Molina, Beadnell, Simoni, & Walters 2011: 64–65). För personer med flera minoritetsidentiteter kan ett HBTQI+-separatistiskt sammanhang därför också innebära upplevelser av utanförskap (MUCF 2021: 45, 51; Parmenter 2021: 124). I Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågors studie (MUCF 2021: 45) framkommer därtill att unga HBTQ-personer uppfattar att separatistiska mötesplatser för HBTQ-personer också kan skapa egna normer som kan verka exkluderande för personer inom gruppen. Det är dessa, normerna inom ett normbrytande sammanhang, som vi intresserar oss för i vår studie.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen syftar till att undersöka hur personer som identifierar sig som queer uppfattar normer inom queera sammanhang, sammanhang som i sig baseras på normbrytande identitet och/eller uttryck. Vi vill förstå hur dessa gruppsspecifika normer förstås av, och påverkar de som rör sig i dessa sammanhang.

Detta undersöks med hjälp av följande frågeställningar:

- Hur beskrivs normer inom queera sammanhang av personer som är en del av dem?
- Hur upplever queera personer normerna inom queer-communityt?

- Vilka strategier utvecklar personer inom gruppen i relation till dessa normer?

1.3 Relevans för socialt arbete

Att undersöka normer inom queer-communityt är av relevans för socialt arbete då arbetet innefattar möten med människor med olika erfarenheter och då även särskilt utsatta grupper, där HBTQI+-personer ingår. Enligt International Federation of Social Workers (IFSW:s) definition syftar socialt arbete till att frigöra människors resurser och stärka utsatta grupper (Akademikerförbundet SSR 2017: 7). Därtill är det lagstadgat att socialtjänsten ska arbeta för jämlika levnadsvillkor (SFS 2001:453 Socialtjänstlag 1 kapitlet 1 §). Kunskap om hur queera personer mår och vilka upplevelser som kan komma av att ingå i ett queert sammanhang kan öka professionellas förståelse för de specifika livsvillkor som gäller för queera personer. Det blir då av vikt att inte bara ha en förståelse för den särskilda utsatthet som kommer av att tillhöra HBTQI+ eller queer-communityt, utan också ha en förståelse för att det kan finnas gruppsspecifika normer och ideal som kan exkludera HBTQI+-personer från den gemenskap communityt kan ge.

1.4 Begrepp och ordlista

Nedan presenteras de begrepp som arbetet utgår ifrån, samt en ordlista med ytterligare begrepp som är viktiga för förståelsen av det berörda ämnet.

1.4.1 Queer

Begreppet queer har flera användningsområden. Ursprungligen fungerade det som ett skällsord riktat mot personer med normbrytande sexualitet eller könsidentitet/uttryck i anglosaxiska länder (Kulick 1996: 7). Begreppet erövrades sedan av aktivistgruppen Queer Nation och började användas som ett ifrågasättande av heteronormen. Idag används 'queer' dels som ett paraplybegrepp för personer som bryter mot normer kring kön, sexualitet och/eller relationsmönster, dels för att beskriva en identitet som en inte vill eller kan definiera inom normativa ramar. Det används även inom den akademiska världen genom queerteorin (ibid.: 7, 9).

I denna studie används begreppet queer i en bred bemärkelse, inbegripande det som deltagarna i studien lägger i begreppet, eftersom deltagarna själva har fått identifiera sig som queera utan att ha givits en närmare definition. Queerhet kan i vår studie alltså betyda ett brott mot normer kring sexualitet, könsidentitet- eller uttryck och/eller relationer. Det vill säga queer kan förstås som en synonym till paraplybegreppet HBTQI+. Queerhet kan dock också syfta på en egen queer identitet motsvarande Q:et i HBTQI+. Det vill säga, alla som bryter mot normer kring sexualitet och/eller könsidentitet- eller uttryck identifierar sig inte som queer.

I den här uppsatsens empiriska material använder vi 'queer', utifrån deltagarnas självidentifiering med begreppet. Vid behov använder vi även ytterligare begrepp för att beskriva upplevelser som berör specifika erfarenheter som inte delas av alla queera personer.

1.4.2 Queera sammanhang

Med queera sammanhang menar vi både stora och små plattformar, mötesplatser eller grupper avsedda för queera personer, men också en allmän upplevelse av samhörighet med andra queera personer. Det kan till exempel handla om att besöka queer-klubbar, queera forum (digitala eller fysiska) eller bara umgänge med andra queera personer. Det är alltså sammanhang som kan ses som olika delar av en större gemenskap. Det viktiga är en upplevelse av, eller längtan efter, gemenskap med andra queers oavsett deltagande i praktiken. Vi kommer också att använda community som ett begrepp för att beskriva sådana sammanhang. Detta begrepp kommer från engelskan men används frekvent även i den svenska kontexten.

1.4.3 Ordlista

Denna ordlista innehåller ett urval av de begrepp som finns för att beskriva kön och sexualitet och kan användas för att underlätta läsningen av denna uppsats. Definitionerna är tagna från RFSL (2021). För mer information hänvisar vi till rfsl.se.

Bisexuell: En person som blir kär i och/eller attraherad av personer av samma kön som en själv, eller av något annat kön.

Cisnorm: Det allmänna antagandet om att alla människor har en könsidentitet och ett könsuttryck som stämmer överens med det juridiska kön som tilldelas en vid födseln, alltså att alla är cispersoner.

Cisperson: En person som identifierar sig med det kön som tilldelades vid födseln.

Genderqueer: En person vars könsidentitet befinner sig mellan, eller bortom de binära kategorierna för kön, alltså kvinna och man. Används ibland synonymt med ickebinär.

HBTQI+: Står för Homo- och Bisexuell, Trans, Queer och Intersex. Akronymen inbegriper alltså begrepp som beskriver olika typer av normbrytande sexualitet eller könsidentitet. '+' används för att inkludera även andra möjliga sätt att bryta mot dessa normer.

Heteronorm: Förväntan på, och antagande om att alla är heterosexuella. Begreppet belyser även hur heterosexualitet är högst värderat.

Heterosexuell: En person som blir kär i och/eller attraherad av personer av annat kön än en själv.

Homosexuell: En person som blir kär i och/eller attraherad av personer av samma kön som en själv.

Ickebinär: En person som inte identifierar sig med de binära könen man eller kvinna, alternativt identifierar sig någonstans mellan dessa kategorier, eller som inte identifierar sig med något kön överhuvudtaget. Vissa identifierar sig också som både man och kvinna. Begreppet används ibland synonymt med genderqueer eller genderfluid.

Intersexperson/person med intersexvariation: En person vars medfödda kropp avviker från normer kring kön.

Pansexuell: En person som blir kär i och/eller attraherad av personer oavsett kön. Liknar begreppet bisexuell och används ibland synonymt.

Transperson: En person vars könsidentitet och/eller könsuttryck bryter mot det juridiska kön som tilldelades vid födseln. Som transperson kan en vara binär, alltså transkvinna eller transman, eller ickebinär (se ovan).

Tvåkönsnorm/könsbinaritet: Antagandet om att det enbart finns två kön, man och kvinna, och att män och kvinnor har motsatta egenskaper.

Tvåsamhetsnorm: Det allmänna antagandet om att alla människor har, eller eftersträvar tvåsamma relationer, alltså kärleksrelationer mellan två personer. Begreppet belyser även hur tvåsamma relationer värderas högst.

2. Bakgrund

För att förstå hur normer kring kön och sexualitet har tagit sig uttryck och påverkat HBTQI+-personer kan det vara lämpligt med en historisk grund för att ge en kontext till de villkor som queera personer lever under. Därför kommer här en kort redogörelse för hur HBTQ-personers juridiska rättigheter har utvecklats i Sverige. Därefter följer en komprimerad beskrivning av de förutsättningar som HBTQ-personer lever under i Sverige idag samt vilka mötesplatser som finns och hur tillgången till dessa mötesplatser är ojämnt fördelad mellan stad och landsbygd.

2.1 Historisk bakgrund

I Sverige avkriminaliserades samkönat sex och samkönade relationer år 1944 (RFSL 2015; Regeringskansliet 2018). Homosexualitet var dock fortfarande sjukdomsklassat fram till 1979 (Regeringskansliet 2018). Möjligheten att få en ny juridisk könstillhörighet ges 1972 och 1987 görs homosexualitet till en diskrimineringsgrund. Därefter har lagstiftningen fortsatt genomgå gradvisa förändringar för att underlätta livsvillkoren för homosexuella personer; såsom möjligheten att ingå partnerskap år 1995, ansöka om adoption och assisterad befruktning år 2003, respektive 2005, samt ingå äktenskap år 2009. 2009 stadgas också en ny diskrimineringslag där även könsöverskridande identitet och uttryck blir en diskrimineringsgrund. Socialstyrelsen avskaffar också sjukdomsklassifikationen transvestism. Vidare avskaffas kravet på sterilisering vid ändrad juridisk könstillhörighet år 2013.

Trots att det idag finns flera lagförslag och lagändringar som syftar till att underlätta vardagen för HBTQ-personer (se exempelvis Socialdepartementet 2022; Justitiedepartementet 2021; SFS 2021:783 Lag om ändring i föräldrabalken), anses dessa av företrädare för HBTQI-personers rättigheter, inte vara tillräckliga. RFSL påtalar bland annat ett behov av en könsneutral föräldrabalk, ett behov av en förenklad process för att ändra juridiskt kön baserad på självidentifikation, samt behov av införande av ett tredje juridisk kön (RFSL

2022a, 2022b, 2020). Organisationen framhåller även nödvändigheten i ett fortsatt arbete mot de hot och hatbrott HBTQI-personer utsätts för i dagens Sverige (Palacios 2021).

2.2 Livsvillkoren för queers i Sverige idag

Med denna historik består idag en utsatthet för diskriminering och psykisk ohälsa för HBTQI-personer (Folkhälsomyndigheten 2014: 83; Folkhälsomyndigheten 2015: 38; MUCF 2022: 47). Genom åren har HBTQ-personer utvecklat strategier för att hantera detta, och det har skapats fysiska såväl som digitala forum, där HBTQ-personer får möjlighet att träffas undan majoritetssamhällets dominerande normer (Meyer 2003: 677; MUCF 2021: 32, 35). Det finns bland annat intresseorganisationer och kommunala satsningar som vänder sig specifikt till HBTQI-personer för att erbjuda sådana forum². Det finns även dejtingappar och tidningar utformade för målgruppen³, samt mer informella sammanhang, exempelvis på sociala medier, så som separatistiska facebookgrupper m.m.. Däremot ser tillgången till separatistiska forum olika ut beroende på bostadsort, där MUCF i sin studie om unga HBTQI-personers livsvillkor har visat att det saknas mötesplatser för de inom gruppen som bor i landsbygd (MUCF 2022: 221). Därtill kan personer med erfarenheter av flera minoritetsidentiteter uppleva forum riktade till HBTQ+-personer som exkluderande, på grund av faktorer som etnisk bakgrund, hudfärg och funktionalitet (Parmenter 2021: 33; MUCF 2021: 45).

Sammanfattningsvis har villkoren för HBTQ-personer i Sverige förbättrats genom åren, genom stärkta juridiska rättigheter, och minskad utsatthet för kränkande behandling bland homo- och bisexuella (Regeringskansliet 2018; Folkhälsomyndigheten 2014: 55). Med det sagt finns det, som vi har redogjort för ovan, mycket kvar att göra för att stärka livsvillkoren för HBTQI+-personer i Sverige. Behovet av trygga rum är fortfarande stort hos många inom gruppen, och möjligheterna för enskilda individer och olika grupper under HBTQI+-paraplyet

² Exempel är RFSL (rfsl.se) och Lesbisk Makt (lesbiskmakt.nu).

³ Se tidningen QX samt dejtingapparna Grindr och Her.

ser också mycket olika ut beroende på erfarenhet av att tillhöra flera minoriteter, eller var en har sin geografiska hemvist (Folkhälsomyndigheten 2015: 12; Parmenter 2021: 33; MUCF 2021: 45; MUCF 2022: 221).

3. Tidigare forskning

Vi kommer här att presentera tidigare forskning som berör vårt ämne. Sökmetoden redogörs för under metodkapitlet (se avsnitt 5.1).

Då vi i vår litteratursökning inte fann mer än ett par artiklar om normer som uppkommit i queer-communityt redogör vi i detta kapitel inledningsvis för en bredare forskningskontext för att ge läsaren ett smakprov på den forskning som finns om HBTQI+-personers livsvillkor. Den forskning vi presenterar berör olika grupper som omfattas av akronymen HBTQI+, varför vi inkluderar olika bokstäver i det beroende på vilken forskning vi redogör för. Enbart en artikel av de vi hittat inkluderar dock intersex-personer i communityt, varför I:et sällan förekommer i kapitlet. Vi vill tydliggöra detta för att inte ge sken av att intersexpersoner är representerade i forskningen i högre grad än vad som är fallet.

Urvalet för kapitlet har skett utifrån relevans för uppsatsens ämne och för att ge en, till vår bästa förmåga, representativ presentation av forskningsfältet. Efter denna bredare ingång smalnar vi avslutningsvis av forskningsöversikten mot forskning om normer inom HBTQI+-communityt, både utifrån hur samhällets rådande normer reproduceras i communityt och utifrån vad vi hittat om queer-specifika normer. Vi vill dock understryka att den forskning vi har hittat är övervägande producerad i västvärlden, utifrån en västerländsk kontext. Detta innebär att andra möjliga perspektiv inte representeras.

3.1 Minoritetsstress

I forskning kring HBT-personers livsvillkor och hälsa fokuseras ofta på minoritetsstress (se till exempel Frost, Lehavot & Meyer 2013; Balsam et al. 2011; Lick, Durso & Johnson 2013; Testa et al. 2015). Bland dessa artiklar refereras till en artikel av Ilan H. Meyer (2003) särskilt ofta. Anledningen till det är att Meyer skapar en modell för minoritetsstress där han länkar samman minoritetsstress till den överrepresentation av psykisk ohälsa som finns bland homo- och bisexuella (Meyer 2003: 691). Meyer inkluderade senare i sin

minoritetsstress-modell också de erfarenheter av stress och stigma som personer som bryter mot normer kring könsidentitet och/eller könsuttryck har (2015: 209).

Minoritetsstress beskriver den psykosociala stress som kan drabba personer med normbrytande sexualitet och/eller könsidentitet/könsuttryck, till följd av en ökad utsatthet för olika former av negativa attityder och diskriminering (Meyer 2003: 675; Testa et al. 2015: 65-66). Dessa negativa attityder kan yttra sig som mikroaggressioner när de tar sig uttryck i form av små avsiktliga eller oavsiktliga kränkningar i vardagen (Roffee & Waling 2016: 191), och den förhöjda vaksamhet som kommer med detta, så kallad hypervigilans (Meyer 2003: 680). Forskning på minoritetsstress hos HBT-personer visar att minoritetsstress bidrar till en försämrad hälsa, både psykiskt och fysiskt (Pitoňák 2017; Testa et al. 2017; Frost, Lehavot & Meyer 2013; Lick, Durso & Johnson 2013).

Utöver denna forskning om HBT-personers livsvillkor, vilken utgår från Meyers minoritetsstressmodell, finns också en del forskning som fokuserar på hur stigmatisering påverkar HBT-personers hälsa negativt och kan bland annat leda till stress, åltande, depression och ångest (Hatzenbuehler 2009: 725; Pachankis 2007; White Hughto, Reisner & Pachankis 2015: 9). Intressant är att bland de personer som inte har ett synligt stigma, som alltså kan sägas passera som hetero eller cis, tycks även dessa dolda stigman ha en negativ inverkan på hälsan (Pachankis 2007: 340–341).

3.2 Resiliens

Ett annat område inom HBTQ+-forskningen handlar om vad det finns för skydd, så kallad resiliens, mot den ohälsa HBTQ+-personer upplever. Resiliens nämns ofta i samband med minoritetsstress, som en sorts motståndskraft mot negativa konsekvenser av minoritetsstress. I denna forskning undersöks bland annat vilka faktorer som påverkar HBTQ+-personers resiliens (Meyer 2015; Testa et al. 2015; Parmenter 2021). Meyer (2015: 211) argumenterar för att den viktigaste dimensionen av resiliens är den relationella dimensionen, så kallad community resilience. Den består av faktorer så som förebilder, kunskap, värderingar och

normer som kan få personer att omvärdera vad framgång eller livsmål kan innebära, men det kan också handla om att ha tillgång till mötesplatser och specialiserad vård för HBT-personer. Community resilience finns tillgängligt för personer i egenskap av medlemmar i en gemenskap (se exempelvis Meyer 2003: 677, 2015: 209–211; Parmenter 2021: 5). Identifikation med gemenskapen är alltså vägen till community resilience. Parmenter (2021: 5) har även visat att identifikation, och samhörighet med ett community skapar en positiv identitetsutveckling samt dämpar effekten av minoritetsstress och främjar psykisk hälsa.

3.3 Ett queer-community, många maktordningar

Utöver den forskning som fokuserar på HBT-personers hälsa i jämförelse med befolkningen i övrigt, vilken beskrivits ovan, finns även forskning som fokuserar på skillnader i villkor för personer inom gruppen. En del studier har riktat särskilt fokus på hur normer som verkar i majoritetssamhället även präglar olika delar av HBTQ+-communityt (Balsam et al. 2011; Conover & Israel 2019; Parmenter 2021; Pollitt & Roberts 2021; Tran, Sullivan & Nicholas 2022). Även om det inte alltid sker explicit i relation till analys och metod är ett vanligt förekommande begrepp i denna typ av forskning intersektionalitet, ett begrepp som syftar till att beskriva hur olika maktordningar samverkar (Crenshaw 1991: 1244)

En av de maktordningar som det forskats mest på i relation till HBTQ+-communityt, är rasistiska strukturer och hur de verkar inom communityt, utifrån rasifierade personers erfarenheter (Balsam et al. 2011: 171; Tran, Sullivan & Nicholas 2022: 5–6). Dessa strukturer kan påverka rasifierade HBTQ+-personers tillgång till community resilience från HBTQ+-communityt (Parmenter 2021: 120–121). Liknande tendenser framkommer gällande hur homo- och bisexuella personer med funktionsvariationer påverkas av funktionalitetsnormer och negativt bemötande inom HBTQ+-communityt (Conover & Israel 2019: 173). Andra som också kan bemötas negativt inom queer-communityt är bi- eller pansexuella personer och transpersoner (Tran, Sullivan & Nicholas 2022: 7–8), även om det också framkommer att bisexuella personer upplever att

HBQ+-communityt kan vara ett stöd som minskar internaliserad bi-negativitet (Pollitt & Roberts 2021: 370), det vill säga minskar införlivandet av omgivningens negativa attityder i det egna tankesättet.

Forskning om utsatthet relaterat till andra identiteter och maktordningar än de ovan nämnda är svårare att hitta. Tran, Sullivan och Nicholas (2022: 11) påpekar i sin litteraturöversikt om mikroaggressioner inom HBQ+-communityt att det finns mycket lite forskning på hur ålder och klasstillhörighet påverkar HBQ+-personer. De påpekar även att den forskning som finns om mikroaggressioner mot HBQ+-personer oftast handlar om negativa attityder från personer utanför HBQ+-communityt och att negativa attityder från personer inom communityt oftast är något som nämns vid sidan om (ibid.: 12).

3.4 Normer inom queer-communityt

Utöver den forskning som nu nämnts, om hur andra minoritetspositioner kan leda till exkludering av HBQ+-personer i HBQ+-sammanhang, finns det också viss forskning på det område vi ämnar undersöka, om hur andra, gruppsspecifika normer och ideal kan uppstå i, och påverka personer inom HBQI+-communityt (Boyle & Omoto 2014; Roffee & Waling 2016). Exempel på de ideal som nämns är att ha kunskap om vad som är korrekta ord för HBQI+-fenomen och identiteter och att klä sig eller bete sig på ett sätt som bryter mot de traditionella könsrollerna (Roffee & Waling 2016: 194–195). Bryts de språkliga normerna kan man bli anklagad för HBQ-fobi och det framkommer att HBQI+-personer som klär sig enligt majoritetsnormerna och därför passerar som cisheterosexuella kan känna sig ovälkomna i HBQI+-sammanhang (ibid.). En annan studie, om det lesbiska communityts normer, tyder på att en upplevelse av att inte uppfylla de ideal eller normer som communityt har bidrar till ökad psykisk ohälsa gällande depression och ångest (Boyle & Omoto 2014: 41). Exempel på de normer som tas upp i denna studie är att ha en vältränad kropp och en klädstil tydligt som kan läsas som lesbisk, samt att enbart ha sex med andra kvinnor (ibid.: 34). Den forskning vi hittat om specifika normer inom HBQ+-communityt tyder alltså på

att dessa normer kan ha en negativ effekt på hälsan och upplevelsen av gemenskap för de personer som bryter mot dem.

3.5 Sammanfattning av kunskapsläget

Avslutningsvis fokuserar alltså en stor del av forskningen kring HBTQ+-personer på psykisk hälsa och framför allt hur den påverkas av minoritetsstress. Kopplat till detta finns också forskning på resiliens och hur deltagande i HBTQ+-communityt kan öka motståndskraften mot de påfrestningar som det kan innebära att bryta mot normerna. Forskning om normer inom queer-communityt fokuserar ofta på normerna kopplat till intersektionalitet. Denna forskning använder sig av en rad olika begrepp för liknande fenomen. Det skrivs både om “lateral violence”, “ingroup microaggressions” och “intraminority stress” samtidigt som alla dessa sökord ändå bara ger ett fåtal träffar. Det verkar alltså inte ha etablerats en konsekvent begreppsapparat. Endast en handfull artiklar undersöker vilka specifika normer som kan uppkomma i olika delar av HBTQI+-communityt, och ingen av dessa studerar normer inom den kontext som vi riktar oss mot, nämligen bland personer i Sverige som identifierar sig med det specifika begreppet ‘queer’.

4. Teori

För att analysera vårt material kommer fyra, av oss utvalda, begrepp att användas. Begreppen har olika teoretisk hemvist. *Kollektiv identitet* kommer från social rörelseteori (Wettergren & Jamison 2006), men vi väljer att läsa begreppet socialkonstruktionistiskt. De övriga begreppen har en socialkonstruktionistisk hemvist, och därmed kan även vår uppsats sägas ha en huvudsakligen socialkonstruktionistisk utgångspunkt. Detta innebär att vi har en syn på sociala fenomen som resultat av mänskligt samspel, formade och beroende av sin kontext (Bryman 2018: 58). Dessa allmänna utgångspunkter lägger en grund för det ”begreppspaket” vi presenterar nedan, vilket i sin tur innehåller de mer konkreta verktygen för vår analys.

4.1 Konstruktionen av kön och sexualitet

Nedan följer en introduktion till vår förståelse av kön och sexualitet. Vi kommer att ta avstamp i ‘doing gender’ – att göra kön, West och Zimmermans (1987) förståelse för konstruktionen av kön, samt Butlers (1999) begrepp ‘den heterosexuella matrisen’, för att redogöra för hur kön och sexualitet sammanlänkas. Detta för att ge en grund till de teoretiska begreppen ‘performativitet’ och ‘display’ som är två av de begrepp vi har valt för analysen av vårt resultat. För tydlighetens skull: vi kommer alltså inte använda de två förstnämnda begreppen i vår analys, men de lägger grunden för de två sistnämnda, som vi ser som centrala för denna.

‘Doing gender’ förekom först som begrepp i en artikel med samma namn skriven av West & Zimmerman (1987). Författarnas analys av kön tar avstamp i uppdelningen av kön, könskategori och genus (ibid.: 127). Kön beskrivs som uppsättningar av olika socialt överenskomna medicinska kriterier. Könskategorierna skapas och reproduceras genom appliceringen och tillskrivandet av dessa kriterier i vardagen, vilket sker genom vissa sociala krav på hur kön kan uttryckas för att kunna kategoriseras. Kön och könskategori behöver däremot inte stämma överens. Genus beskriver därtill hur vi aktivt förhåller oss till olika

normativa idéer kring kön, och syftar alltså till ett mer aktivt görande av kön, vilket görs på grundval av de olika könskategorierna men som även bidrar till att upprätthålla dessa (ibid.). En viktig poäng är att kön inte är något vi kan välja eller välja bort att göra, utan kön görs i alla våra vardagliga situationer.

Distinktionen mellan någon form av biologiskt kön och genus har sedermera kommit att upphävas inom ett socialkonstruktionistiskt perspektiv och genom en dekonstruktion av kön. Tillblivelsen av könskategorierna man och kvinna härleds inom detta perspektiv till en samhällsstruktur där juridiska och politiska krafter styr konstruktionen av dessa (Butler 1999: 4, 50, 2011: xiv,). Genom att belysa hur subjektscategorier har kommit till, och ifrågasätta legitimiteten hos dessa konstruktioner, ämnar Butler och hens förespråkare dementera antaganden om dessa som naturgivna sanningar. Vidare beskriver Butler (1999: 24) konstruktionen av kategorierna man och kvinna, och relationen dem emellan med hjälp av vad hen kallar den heterosexuella matrisen. Genom denna beskrivs kön och sexualitet som nära sammankopplade, i en slags beroendeställning gentemot varandra. Kvinnor och män som sociala kategorier kan enbart förstås i ett dialektiskt förhållande gentemot varandra, där mannen är subjekt, kvinnan är objekt, mannen har en (hetero)sexualitet och kvinnan är objektet för denna (ibid.: 56). För att göra kön måste en därav även göra sexualitet, närmare bestämt, i konstruktionen av män och kvinnor, konstrueras med oundviklighet den heterosexuella relationen dem emellan.

4.1.1 Performativitet

Butler (1999) utvecklade sedan förståelsen för kön som konstruktion genom begreppet performativitet, ett av de teoretiska begrepp vi använder i vår analys. Som ett led i dekonstruktionen av kön, förstås det som antagits vara essentiella könsbundna egenskaper, i själva verket som ett resultat av specifika framställningar av vad en kvinna, respektive en man är, som genom att de upprepas, blir till könade handlingar. Butler beskriver performativa språkhandlingar med hjälp av äktenskapsceremonin. Den bindande "heterosexualiserande" makten i "I pronounce you.." utgör ett tydligt exempel på den auktoritet som dessa handlingar kan besitta. Kön konstrueras och reproduceras därmed genom vårt språk, våra rutiner och ritualer, hur vi för oss

samt de attribut vi använder. Konstruktionen av kön sker genom kollektiva handlingar som, genom att de upprepas över tid, upprätthåller och reproducerar de binära ramar inom vilka kön kan förstås (Butler 1999: 178–179, 2011: 170–171). På samma vis kan kön därmed dekonstrueras och transformeras, genom misslyckade upprepningar av könade handlingar samt förvrängda eller parodiserande framställningar av kön (Butler 1999: 179). Kort sagt, kollektiva normbrytande handlingar är det sätt på vilka vi skapar det Butler kallar ‘gender trouble’.

Rudnick (2020) har använt sig av Butlers teoribygge för att analysera den queera sexualiteten, och beskriver hur queers ofta väljer att uttrycka kön på sätt som bryter mot normerna enligt vilka manligt och kvinnligt framställs och förstås. Därigenom skapas en queer performativitet, som ett motstånd mot förtryckande maktstrukturer (ibid.: 10). Den queera identiteten är däremot skapad just som en motreaktion mot rådande normer, inom ett performativt ramverk och möjligheterna att uttrycka en queer identitet blir således trots allt beroende av könade performativa handlingar. Därför reduceras, menar Rudnick (2020: 11), uttrycket för den queera sexuella identiteten till “omvända” könsstereotypa uttryck, såsom exempelvis lesbisk ‘butch’ eller den feminina bögen.

4.1.2. Display

Display-begreppet, vilket vi kan översätta till att uppvisa kön, fyller en kompletterande funktion i relation till performativitet, för att förstå hur kön skapas, varför vi inkorporerar även detta i vår analys. Det är ett begrepp på subjektsnivå, snarare än makronivå (Hartman 2013: 42), och beskriver hur vi aktivt gör kön för att vinna legitimitet hos omgivningen. Därmed skiljer sig begreppet från performativitet, som istället beskriver hur vi på ett oundvikligt sätt tvingas in i specifika sätt att, medvetet eller omedvetet förhålla oss till, och uttrycka kön. Hur vi uttrycker kön (displaying gender) förstås som resultat av antaganden om kön som något inneboende och essentiellt, och som en grundläggande karaktäristika i en individs identitet, som Goffman (2004: 69) beskriver det:

If gender be defined as the culturally established correlates of sex (whether in consequence of biology or learning), then gender display refers to conventionalized portrayals of these correlates.

Display syftar till att beskriva subjektets försök att uttrycka sin identitet genom maskulint och feminint kodade uttryck, oberoende av hur dessa i sin tur tolkas av omgivningen. Därtill beskriver display de mer valbara sätten att uttrycka kön (Goffman 2004: 71; Hartman 2013: 42).

Utifrån förståelsen av kön och sexualitet som konstruerade inom dikotoma ramar blir det dock, såsom Hartman (2013: 42) framhåller, omöjligt att göra och synliggöra kön och sexualitet utanför dessa. Detta innebär att det blir svårt att förstå kön utanför de binära kategorierna man och kvinna. På samma sätt blir det svårt att förstå sexualitet som inte enbart riktar sig mot *ett* av dessa binära kön. Hartman (ibid.: 50–51) redogör för hur bisexuella kvinnor uttrycker en bisexuell identitet genom en lekfull kombination av manliga och kvinnliga attribut, lesbiska stereotyper, såsom butch och femme, samt olika typer av pride-symboler. De fysiska attributen kompletteras med vissa egenskaper och attityder, såsom självsäkerhet och självständighet, vilket deltagarna i Hartmans studie beskrev som egenskaper som heterosexuella kvinnor i högre grad saknar (ibid.: 54).

4.2 Kollektiv identitet

Kollektiv identitet är ett begrepp som kommer ifrån social rörelseteori. Wettergren och Jamison (2006: 10) definierar sociala rörelser som; “ett slags organiserat (...) kollektivt handlande, vars aktörer delar vissa grundläggande föreställningar om omvärlden, känner solidaritet med varandra och befinner sig i konflikt med det etablerade systemet inom det område där de verkar och framför sina protester”. Sociala rörelser befinner sig alltså i någon form av motsättning till majoritetssamhället och agerar kollektivt utifrån en gemensam världssyn och en ömsesidig känsla av solidaritet. Den solidaritet som medlemmarna hyser för varandra är en del av den kollektiva identitet som utmärker sociala rörelser från

andra typer av rörelser och kollektiva handlingar (ibid.; 10). Kollektiv identitet som begrepp används för att beskriva en individs upplevelse av samhörighet med en bredare gemenskap, utifrån en uppfattning om delad social status eller gemensamma egenskaper (Polletta & Jasper 2001: 285). Begreppet syftar också på en ömsesidig uppfattning av tillhörighet där även kollektivet uppfattar individens tillhörande, vilket kan beskrivas i termer av laganda eller sammanhållning (jmf. Geugjes 2021: 53). Kollektiv identitet är alltså något ömsesidigt mellan individen och dess kollektiv och utmärks av en positiv känsla gentemot andra gruppmedlemmar (Polletta & Jasper 2001: 285).

Det finns inom social rörelseteori flera olika perspektiv på sociala rörelser (Wettergren och Jamison 2006: 12), vilka ger olika förståelser för de fenomen som beforskas. Vi kommer att utgå ifrån ett konstruktionistiskt perspektiv för att förstå begreppet kollektiv identitet. Med en konstruktionistisk syn på begreppet kollektiv identitet, består den kollektiva identiteten av något konstruerat snarare än av en naturgiven gemensam egenskap (Geugjes 2021: 55). Konstruktionen består av en uppfattning om delade likheter gruppmedlemmarna emellan, vilket ger en känsla av samhörighet (ibid.: 53). Det är alltså inte säkert att det är faktiska likheter som ligger till grund för den kollektiva identiteten utan fokus, utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv, ligger på att kollektivet *tror* på likheternas existens. Uppfattningen om likheterna är fundamental för en urskiljning av vem som tillhör gruppen och vem som inte gör det. Med utvecklingen av en kollektiv identitet skapas alltså ett "vi" och ett "de" (ibid.). Geugjes skriver: "It becomes obvious that social groups cannot exist on their own but only in relation to out-groups" (2021: 57). Därav följer att den kollektiva identiteten skapas och upprätthålls både av gruppmedlemmarna och de utomstående.

Konstruktionen av den kollektiva identiteten kan alltså från början vara skapad av personer som inte ingår i kollektivet (Polletta & Jasper 2001: 285). Polletta och Jasper exemplifierar detta med att den kollektiva identiteten "Hispanics" i USA skapades av personer som inte själva tillhör den åsyftade gruppen. Detsamma borde kunna sägas om HBTQI+- eller queera personer, där den kollektiva identiteten har sin grund i konstruktionen av queerhet som avvikande från normen. Polletta och Jasper (ibid.) påpekar dock att de utpekade måste acceptera

konstruktionen för att det ska skapas en kollektiv identitet. På detta sätt kan vi exempelvis beskriva aktivistgruppen Queer Nation – den rörelse som vände queerbegreppet från ett skällsord till en identitetsmarkör att bära med stolthet. Queer Nation föddes ur en gemensam frustration gentemot ett samhälle som systematiskt förtrycker HBTQI+-personer. De gjorde anspråk på den queera identiteten och krävde erkännande och acceptans från majoritetssamhället utan att ursäkta sig (Kulick 1999: 6). Denna acceptans för konstruktionen av gruppen som avvikande krävs eftersom den kollektiva identiteten utvecklas då personer, utifrån någon form av delat medlemskap, uppfattar att de hör samman och uttrycker denna samhörighet gentemot varandra, det vill säga gentemot kollektivet (Geugjes 2021: 53). Detta resulterar i att gruppmedlemmarna upprätthåller sin status som tillhöriga kollektivet och förstärker upplevelsen av samhörighet. Därtill uttrycks samhörigheten även gentemot utomstående vilket skapar och upprätthåller en uppfattning också bland dem, om att gruppmedlemmarna hör samman.

Uttrycken för den kollektiva identiteten är alltså viktiga. Geugjes (2021: 56) menar att de uttryck som möjliggör identifierandet av sig själv och andra som tillhöriga respektive utomstående, är själva grunden för den kollektiva identiteten. De sätt genom vilka kollektiv identitet kan uttryckas på är många och består exempelvis av gemensamma symboler och attribut, så som kläder och accessoarer (Polletta & Jasper 2001: 285). Likaså kan ritualer vara ett sätt att markera kollektiv identitet. Även namn, berättelser och särskilda sätt att prata på kan uttrycka kollektiv identitet. Särskilt då kollektivet är så stort att det är omöjligt för individen att träffa alla medlemmar, är språket och vad som sägs viktigt för att konstruera en kollektiv identitet enligt Geugjes (2021: 59).

4.3 Blicken

Begreppet den manliga blicken myntades av Laura Mulvey (1975) i artikeln "Visual Pleasure and Narrative Cinema", i vilken Mulvey använder Freuds psykoanalytiska redskap för att analysera hur filmindustrin utgår från en manlig blick på kvinnan och genom den påverkan bilderna har på subjektet, reproducerar mannen som subjekt och aktör och kvinnan som passivt objekt (ibid.: 11). Vi

kommer ta avstamp i begreppet “Den manliga blicken” (the male gaze) för att sedan omformulera subjekt- och objektspositionerna och anpassa dem efter vår uppsats’ syften. Här tar vi också med oss en Foucauldiansk tolkning av begreppet så som Daniel Goldin (2022) gör. Denne utgår från Mulveys definition men utökar användningen av begreppet den manliga blicken genom att inkludera Foucaults beskrivning av Panopticon, det ultimata fängelset, som en metafor för maktens blick. Detta fängelse är konstruerat så att fångarna kan övervakas närsomhelst men aldrig får veta när de är övervakade (Foucault 2017: 254). Foucault beskriver hur möjligheten att i varje ögonblick vara övervakad leder till att det uppstår en känsla av ständig synlighet hos fångarna med resultatet att fångarna övervakar sig själva. Genom maktens blick disciplinerar vi alltså både oss själva och varandra.

Goldin beskriver hur den manliga blicken fungerar på samma självreglerande sätt för kvinnor (2022: 603). Som kvinna på en allmän plats finns det alltid en risk att bli sedd genom den manliga blicken, vilket ger upphov till en internalisering av den och anpassning efter den. På så sätt utövas en sorts normerande makt av det subjekt som är underordnat makten. Detta förhållande till en internaliserad övervakande blick finner vi i våra deltagares berättelser och vi kommer därför använda oss av vad vi kallar cisheteroblicken, respektive den queera blicken, i vår analys. Dessa båda blickar är två sidor av samma mynt. Det cisheteroblicken och den queera blicken ser är uttryck för identitet i relation till könsstereotypa uttryck. Det som skiljer dem åt är att de värdesätter och uppskattar motsatta uttryck. Cisheteroblicken värderar konformitet och traditionella könsuttryck. Under cisheteroblicken blir queera personer medvetna om sitt avvikande. I kontrast till cisheteroblicken fungerar den queera blicken tvärtom. Under den queera blicken ses queera, normavvikande uttryck med ett gillande. I likhet med kvinnors självdisciplinering under den manliga blicken förhåller sig, och självreglerar, queera personer utifrån båda dessa blickar, vilket kommer att visa sig i analysen.

Sammanfattningsvis består uppsatsen teoretiska ramverk av begreppen performativitet, display, kollektiv identitet och blicken (närmare bestämt den queera blicken samt cisheteroblicken). Performativitet och display handlar om hur kön och sexualitet ofrånkomligen konstrueras och reproduceras genom såväl

omedvetna som medvetna handlingar. Kollektiv identitet berör den känsla av samhörighet som kan uppstå i sociala rörelser och hur en kollektiv identitet kan upprätthållas och uttryckas. Blicken syftar till den disciplinerande makt som normer kan innebära och hur det får subjekt att internalisera dessa normer och anpassa sig efter dem. Cisheteroblicken står för det normsystem som värderar cisheteronormativa förhållanden och uttryck, medan den queera blicken värderar queera sådana.

5. Metod

I detta kapitel redogör vi för uppsatsens framväxt, de metodval vi gjort och hur de påverkat dess validitet och reliabilitet. Därtill redovisas de etiska överväganden som arbetet med uppsatsen har inneburit.

5.1 Insamling av litteratur

Även om vi inte har gjort en litteraturstudie, vill vi med hänsyn till uppsatsens transparens, inledningsvis beskriva hur vi gått till väga för att finna den tidigare forskning som presenteras i föregående kapitel. För att skaffa oss en bild av kunskapsläget började vi med att söka på artiklar i sökmotorn ProQuest Social Sciences. De sökord vi använde var: "lgbt* OR queer* AND norm* AND communit*" och avgränsade urvalet av artiklar till sådana som är peer-reviewed. Majoriteten av sökresultatets artiklar handlade om HBTQ+-personers hälsa relaterat till majoritetssamhällets normer och stöd från queer-communityt. För att sälla fram relevanta artiklar gjordes en bedömning av titel och abstract, samt diskussion vid behov. På detta sätt hittade vi två, för vår uppsats, relevanta artiklar vilka handlade om hur HBTQ+-personer utsätts för negativa attityder av andra inom gruppen. För att smalna av vår sökning använde vi oss av sökord från dessa. De nya sökord som framkom var "intra-minority stress", "intraminority stress", "ingroup" och "lateral violence". Dessa kombinerades med de tidigare sökorden. Genom denna sökning, som följdes av en kedjesökning via resultatens referenser, hittade vi några fler artiklar på vårt ämne. Dock gav inte detta särskilt stora resultat.

Vi gick därför vidare med att söka på Scopus och använde där sökorden: "queer* OR lgb* AND ideal* AND communit* OR ingroup OR intraminority", vilket gav 134 träffar. För att ta reda på om det finns någon svensk forskning på ämnet sökte vi även i Swepub med sökorden: "queer* OR HBTQ* AND norm* OR ideal AND community OR sammanhang OR gemenskap". Sökningen på Swepub gav dock inga resultat för vårt ämne om community-specifika normer. Efter

litteratursökningen var det dags för nästa steg i uppsatsprocessen – val av metod för insamling och bearbetning av empiri – vilket beskrivs nedan.

5.2 Metodval

Vid valet av metod har uppsatsens syfte varit vägledande. Då detta berör subjektiva fenomen som upplevelser, känslor och tankar, valde vi att använda kvalitativ metod, som lämpar sig särskilt bra för att söka belysa just subjektiva fenomen (Bryman 2018: 67).

För att låta deltagarnas perspektiv stå i fokus, har vår ambition varit att låta resultatet växa fram genom en induktiv process, där empirin föregår teorin (Bryman 2018: 49, 455), och låta denna styra oss mot relevanta teoretiska redskap. Emellertid är gränsen mellan induktion och dess motsatthet, deduktion, i själva verket förhållandevis suddig då en helt igenom induktiv ansats är svår att åstadkomma (ibid.: 50). I vårt fall beror detta dels på vår egen förförståelse av ämnet, dels på den kunskap om ämnet vi fick i samband med inläsning av tidigare forskning. Vår förförståelse har framförallt formats utifrån våra egna erfarenheter och upplevelser i egenskap av queera personer, som rör oss i queera kretsar. Denna har på ett oundvikligt sätt färgat vår syn på det studerade, och är även grunden till vårt intresse för, och valet av, just detta ämne. Genom hela processen har vi därför ansträngt oss för att i möjligaste mån inte låta denna förförståelse styra resultatet och vår tolkning av detsamma. I de fall detta varit oundvikligt har vi strävat efter att utförligt redovisa hur vår förförståelse inverkat på uppsatsarbetet, vilket vi hoppas göra tydligt i detta kapitel.

Det konstruktionistiska perspektivet har präglat varje steg genom vår arbetsprocess, från valet av ämne, metodologiska och teoretiska överväganden samt analysen av materialet. I analysen innebär detta att vi har sökt efter det latenta i materialet, som kan hjälpa oss förstå hur den bredare sociokulturella kontexten har format intervjupersonernas berättelser (Braun & Clarke 2006: 85). Därutöver har vi valt teorier som beskriver kön och sexualitet som sociala

konstruktioner, formade genom mänskligt samspel, i sina historiska och sociala sammanhang.

5.3 Urval

För att avgränsa vårt urval lät vi studiens syfte och frågeställningar rikta oss mot lämpliga deltagare, närmare bestämt mot queera personer med tankar kring normer inom queer-communityt. Detta är ett exempel på ett målstyrt urval (Bryman 2018: 498). Utifrån detta utformades två fasta kriterier för deltagande, en själv-identifiering som queer och någon form av erfarenhet av queer-communityt eller queera sammanhang. Med dessa kriterier uppfyllda ansåg vi det troligt att våra deltagare kunde tänkas ha en uppfattning om våra frågeställningar utifrån egna erfarenheter.

Det konkreta urvalsförfarandet bestod av att vi skickade ut ett informationsbrev (Bilaga 1) till RFSL och Lesbisk Makt som tillfrågades om de kunde skicka ut detta till sina medlemmar. I informationsbrevet fanns information om studien och en uppmaning att höra av sig till oss vid ett eventuellt intresse. Vi gjorde också ett inlägg i en Facebook-grupp för queera personer där vi bifogade informationsbrevet. Våra mail till RFSL och Lesbisk Makt besvarades inte. Däremot fick vi sex intressenter via vårt inlägg på Facebook. Alla besvarades med information om vad det skulle innebära att delta, samt en samtyckesblankett (Bilaga 2). Tre intervjuer genomfördes, medan övriga tre intressenter avstod från att delta. Till följd av bortfallet publicerade vi även vårt inlägg och informationsbrev i ytterligare en Facebook-grupp riktad till queera personer, samt på våra privata Facebook-profiler, där vi undanbad oss deltagande från bekanta men bad om hjälp att dela inlägget vidare. På detta sätt fick vi in ytterligare fyra deltagare. Vi bad också kurskamrater berätta om vår uppsats för personer de kände som kunde vara intresserade, ett så kallat snöbollsurval (Bryman 2018: 504–05). Via snöbollsurvalet fick vi ännu en deltagare, och sammantaget ingår alltså åtta deltagare i vårt urval. Efter att intervjuer med dessa genomförts hörde ytterligare en intresserad person av sig, men då tiden för att uppsatsskrivandet är begränsad

tackade vi nej till den intervjun och meddelade i våra inlägg på Facebook att vi inte längre sökte informanter.

5.4 Deltagarna

Vårt totala urval är relativt homogent. Fem av deltagarna är ickebinära eller queera i sin könsidentitet. Tre av deltagarna är cis-kvinnor. De yngsta personerna var 24 år och den äldsta personen var 32 år. Alla intervjupersoner är vita. Samtliga bor i storstäder i Sverige. Sju personer är uppväxta i Sverige och en person har vuxit upp i ett annat land i Europa. Sju av de åtta deltagarna har en avslutad eller pågående akademisk utbildning inom humanvetenskaperna, vilket vi tycker är intressant då det pekar på just stor homogenitet. En av deltagarna har en konstnärlig utbildning. Denna homogenitet kan vara till följd av att urvalskriterierna gjordes a priori (Bryman 2018: 498), vilket innebär att vi inte justerade dem under tiden. Detta val var nödvändigt med tanke på uppsatsens tidsramar men gjorde att vi inte kunde rikta urvalet för att få större spridning bland deltagarna. Detta innebär att vår uppsats i detta avseende förlorar vissa perspektiv som hade kunnat möjliggöras genom ett mer heterogent urval.

5.5 Insamling av material

Vi har genomfört åtta semistrukturerade intervjuer, vilka varade mellan 45 och 90 minuter. Alla intervjuerna spelades in. Vi utförde fyra intervjuer var och valde att genomföra dem var för sig för att skapa en så naturlig samtalsmiljö som möjligt, samt utifrån en strävan att, i möjligaste mån söka utjämna den maktasymmetri som på ett oundvikligt sätt råder mellan intervjuare och intervjuperson (Kvale & Brinkman 2014: 51).

Genom de semistrukturerade intervjuerna gavs intervjupersonerna utrymme att tala fritt utifrån på förhand valda teman, vilka vi formulerat i en intervjuguide (Bilaga 3). En annan fördel med semistrukturerade intervjuer är den flexibilitet metoden erbjuder (Bryman 2018: 563). För oss innebär detta en möjlighet att följa intervjupersonen i samtalet genom att ställa relevanta följdfrågor som stimulerar en vidare utforskning av de teman som berördes. Vidare uppmuntrade vi

intervjupersonerna att fritt undersöka temana i samtalen genom att ställa öppna frågor. På så vis ville vi ge plats åt intervjupersonernas egna reflektioner och formuleringar kring de ämnen som berördes utan att styra svaren i någon viss riktning (Bryman 2018: 315, 321).

Efter våra två första intervjuer reviderade vi vår intervjuguide, då vi upplevde att vissa frågor blev svåra att förstå för våra deltagare. Vi lade dessutom till en fråga, för att ytterligare ringa in våra forskningsfrågor i intervjun; om huruvida deltagarna ansåg det vara viktigt att deras queerhet syns, och hur de i så fall gick till väga för att åstadkomma detta. I de fall det inte var möjligt att ses för att genomföra intervjun, höll vi istället intervjun via videosamtal (zoom och teams). Detta blev fallet för fem av intervjuerna. Övriga tre hölls fysiskt på plats i universitets- eller bibliotekslokaler i Göteborg.

Det finns såväl för- som nackdelar med videosamtal. En självklar fördel är möjligheten att genomföra intervjun trots stora avstånd (Bryman 2018: 593). Därtill kan det vara lättillgängligt och bekvämt, och spara såväl tid som pengar (ibid.; Gray, Wong-Wylie, R. Rempel & Cook 2020: 1297). I en kanadensisk studie om zoom-intervjuns för- och nackdelar för kvalitativa djupintervjuer, genomförd av Gray et. al (2020) framkommer att en fördel även kan bestå i att intervjupersonen blir mer trygg och bekväm i att prata om privata och/eller känsliga ämnen. Därtill kan det vara lättare för intervjupersonen att lämna intervjun vid behov, jämfört med om intervjun hade genomförts ansikte mot ansikte. Dessutom upplevdes möjligheten att själv välja plats för intervjun, utan att riskera den personliga kontakten, såsom vid telefonintervjuer, som positivt (ibid.).

Med detta sagt finns även nackdelar med videointervjuer. Dessa kan vara risken för tekniska problem eller dålig uppkoppling, vilket vi även erfor vid en av våra intervjuer. Ännu en risk som kan uppstå vid videointervjuer är att det kan finnas störningar i miljön, vilket kan fungera distraherande, påverka ljudupptagningen eller äventyra konfidentialiteten. Vi upplevde dock inga sådana störningar under våra intervjuer. Slutligen är tillgängligheten till uppkoppling via internet väl

spridd men till viss del fortfarande begränsad, vilket innebär att personer som saknar sådan ges begränsad möjlighet att delta (ibid.).

För att hantera den intervju där tekniska problem uppkom, vilka gjorde att ljudet återkommande försvann, ansträngde sig intervjuaren att be intervjupersonen upprepa sig ofta, samt antecknade sådant som kunde läsas av på läpparna även vid ljudbortfall. Detta för att anteckningarna sedan kunde fylla tystnaden i ljudinspelningen. På så sätt kunde intervjun ändå fortgå och ge meningsfullt material. Vissa delar har dock mer ljudbortfall än andra och det finns en risk att tveksamheter eller liknande som kan ge (annan) mening åt berättelsen försvunnit. Därtill bröts samtalet mitt i. Detta verkar dock inte ha påverkat intervjun i sin helhet då deltagaren självantog vid sin berättelse efter avbrottet. På det stora hela bedömdes inte störningarna vara så stora att intervjun inte går att använda utan deltagarens berättelse framkommer ändå i sin helhet. Däremot påverkade det intervjuarens förmåga att ställa fördjupande följdfrågor till viss del, då det krävdes stor koncentration åt att anteckna samtidigt. Därav kan kvalitén på intervjun ha blivit något försämrad.

En intervju hölls på engelska. Detta på intervjudeltagarens begäran, då det underlättade för hen att tala mer fritt än om intervjun hade hållits på svenska. Även om deltagaren uppgav att hen hade läst och förstått vårt informationsbrev, och gav oss sitt samtycke, var den av oss som genomförde intervjun särskilt noga med att upprepa informationen även på engelska innan intervjun inleddes. Detta för att säkerställa att deltagaren tagit till sig villkoren för deltagande. Därefter inhämtades återigen deltagarens samtycke. Under intervjun upplevde intervjuaren att språket bitvis blev utmanande. Detta tog sig uttryck i svårigheter i översättningen av vissa specifika termer och begrepp. Intervjudeltagaren kunde dock förstå svenska till viss del, talade engelska obehindrat och var väl förtrogen med ämnet, vilket gjorde att intervjuaren och deltagaren kunde hjälpas åt att tillsammans leta sig fram till rätt formuleringar vid behov. Detta upplevdes alltså inte utgöra ett hinder för att nå en ömsesidig förståelse, samt ett fördjupat och reflekterande samtal kring ämnet. Vi ser ett värde i att inkludera en person med

erfarenheter från en annan geografisk kontext än övriga deltagare i vårt urval, då detta bidrar till att göra materialet rikare och mer nyanserat.

5.6 Bearbetning av material

Intervjuerna transkriberades utifrån ljudinspelningen, och vi använde då transkriberingsfunktionen i Microsoft Word för att få ett skelett över transkriberingen och hjälp att markera tid i intervjun. Därefter korregerade vi den transkribering Word skapat mot ljudinspelningen då transkriberingen visade sig innehålla många fel. Var och en transkriberade de intervjuer som den själv hade genomfört då det kan underlätta att ha erfarenhet av de intervjuer som ska transkriberas (Kvale & Brinkmann 2014: 221). Särskilt när det var något som exempelvis var svårt att höra eller som ackompanjerats av kroppsspråk på ett betydelsefullt sätt, så kunde detta utifrån minne och intervjuanteckningar, markeras. Detta innebar att vi var för sig skapade egna tecken för transkriberingen, vilka vi behövde synkronisera med varandra när transkriberingarna var klara.

I transkriberingen har vi strävat efter en så ordagrann återgivning som möjligt för att ta vara på både det som sades, men också hur det sades eftersom det är särskilt betydelsefullt i kvalitativa studier (Bryman 2018: 577). Detta eftersom det annars finns en risk att missa eventuella avsikter och underbetydelser om inspelningarna förenklas i transkriptionen alltför mycket (jmf. Kvale & Brinkmann 2014: 224). Därför är även ljud som "eh" och "hmm" inkluderade. Vid stakningar eller när någon avbryter sig själv, eller den andre, är detta markerat med "-". Fler exempel på de tecken och formuleringar vi kom fram till att använda är "..." för längre tystnader, samt parenteser med förtydliganden såsom "(skratt)", "(tvekande)", "(gestikulerar)" eller "(ohörbart)". För den intervju där ljudet laggade markerades ljudbortfall med "(x)" eller för längre bortfall "(xxx)". Ibland lades ord till inom parentes utifrån anteckningar från intervjun vilka bestod av sådant som lästs på läpparna eller att det på annat sätt förmedlades vad som menades när ljudet föll bort. De delar där ljudbortfallet var påtagligt är dock inte grund för några citat då den exakta säkerheten i vad som sades är för låg.

Vid användande av citat har vissa formuleringar korrigerats för läsbarhetens skull (Bryman 2018: 581). När vissa, för läsbarheten viktiga, ord fallit bort har vi lagt till dessa inom hakparenteser, och när vi klippt bort sidospår mitt i en mening markeras detta med “(...)”. När längre stycken klippts bort markeras detta med “[---]”. Att redigera den ordagranna transkriberingen till något närmare skriftspråket gör både citatens mening och dess upphovsperson mer rättvisa (Kvale & Brinkmann 2014: 228), varför vi gjorde detta val vid citation.

5.7 Analysförfarandet

I vår analys ville vi ha en metod som underlättade för oss att söka upp det essentiella i materialet. Av denna anledning valde vi att genomföra en tematisk analys med utgångspunkt i den guide som presenterats av Braun och Clarke (2006). Nedan redogör vi för vår tillämpning av analysguiden.

Vi inledde analysprocessen genom att bekanta oss med vårt material (jmf. Braun & Clarke 2006). Vi har varit noggranna med att hålla materialet levande för oss genom alla steg: genomförandet av intervjuerna, de efterföljande anteckningarna och samtalen oss emellan, transkriberingen, vilken slutligen har följts av läsning av materialet i sin helhet innan vi startade kodningen. Den initiala kodningen är nästa steg i processen och bestod av kommentarer i transkriberingarnas marginal. Här började vi att var för sig organisera materialet enligt utsnitt som stack ut som särskilt intressanta. Det kunde handla om sådant som tydligt kopplade an till våra frågeställningar, som överraskade oss, som avvek mot den dominerande framställningen av queera normer, eller som stred emot andra deltagares förståelse av dessa. Anledningen till att kodningen gjordes på varsitt håll var för att kunna jämföra vad som uppfattats som intressant och därigenom undersöka om våra tolkningar av materialet överensstämmer med varandra. Detta för att höja uppsatsens inre reliabilitet genom en sträva efter att ta vara på det som vi, oberoende av varandra, uppmärksammade (Bryman 2018: 208; jmf. Kvale & Brinkmann 2014: 246). På så sätt ämnade vi stärka den grundanalysen vilat på.

Därefter började vår tolkning av materialet, i utformningen av de teman som vi sedan kom att benämna Synlighet, Bortom det binära samt Queer hierarki. Denna process bestod av att jämföra och relatera koderna till varandra, för att på så vis identifiera mönster i dem (jmf. Braun & Clarke 2006). De koder som vi ansåg hörde samman på något sätt kombinerades för att skapa teman och subteman, under vilka motsvarande utsnitt ur materialet samlades. Vissa koder platsade inte på ett tydligt sätt under några av de identifierade temana, varför vi valde att lägga dessa i ett tillfälligt "övrigt"-tema. Denna första tematisering följdes av en revidering av de teman som identifierats. I detta stadium gick vi igenom koderna i relation till våra teman, för att se hur väl koderna platsade under respektive tema. När vi kände oss trygga med att temana fungerade i relation till materialet de skulle representera, såväl som till varandra, avslutade vi tematiseringen med att förfina våra teman genom att benämna dem i enlighet med det specifika i materialet som de syftar till att lyfta fram. Slutligen påbörjade vi arbetet med att skriva analysen genom att lyfta fram de citat som vi tyckte bäst speglade respektive tema, och analyserade dessa med stöd av teori och tidigare forskning. Under skrivprocessen har vi återkommande återgått till materialet i sin helhet för att förfina och särskilja våra teman och hur de relaterar till varandra. Detta har varit nödvändigt då våra teman är tätt sammanlänkade och i viss grad överlappande. Därtill har vi strävat efter att på ett tydligt sätt redogöra för arbetsgången, och efter att ha läst och kodat materialet var för sig, har vi fortsatt analysarbetet tillsammans. Därutöver har vi haft en tät dialog oss emellan, för att säkerställa att vi tar oss an materialet på ett enhetligt och konsekvent vis.

5.8 Etiska överväganden

Arbetet med uppsatsen har krävt vissa etiska överväganden. Nedan resonerar vi kring de etiska ställningstaganden som gjorts, utifrån Vetenskapsrådets fyra principer om information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande (Vetenskapsrådet 2002).

För att deltagarna i en studie ska kunna samtycka till att medverka krävs att de fått full information om vad det innebär att delta (Vetenskapsrådet 2002: 7). För att

tillgodose detta använde vi oss dels av ett informationsbrev (Bilaga 1) under rekryteringsprocessen, där vi redogjorde för vilka vi är, kontaktuppgifter till vår handledare samt vad uppsatsen syftar till. Dels skickade vi en samtyckesblankett (Bilaga 2) till de som anmälde intresse, där vi redogjorde för hur vi tagit ställning till de fyra forskningsetiska kraven, och att dessa skulle komma att upprepas vid en intervju för att ge möjlighet att muntligt samtycka. Att både ge informationen skriftligt och muntligt skulle kunna öka sannolikheten att deltagarna har kunnat tillgodogöra sig informationen och att de är medvetna om vad ett deltagande innebär.

Som nämnt ovan fick deltagarna information om att de behövde lämna muntligt samtycke för att delta. I både informationsbrevet (Bilaga 1), samtyckesblanketten (Bilaga 2) och i inledningen av intervjun upprepade vi att samtycket är möjligt att återta när som helst och att vi i största möjliga mån kommer att ta bort den information som givits oss om det är någon som vill återta sin medverkan i efterhand. Efter genomgången av de etiska principerna under intervjun frågade vi om deltagarna samtyckte till att medverka, i enlighet med rådande forskningsetiska principer (Vetenskapsrådet 2002: 9–10). Vi uppgav även att det inte är nödvändigt att ange någon orsak för att avbryta sitt deltagande.

Då vår uppsats undersöker erfarenheter utifrån att tillhöra en marginaliserad grupp krävs vissa särskilda hänsynstaganden relaterade till risken att deltagarnas identitet kan härledas (Vetenskapsrådet 2002: 13). Den allvarligaste risken är att det kan medföra negativa konsekvenser om identiteten röjs i exempelvis situationer där deltagaren inte är öppen med sin queera identitet utåt. För att hantera denna risk avrådde vi i samtyckesblanketten (Bilaga 2) intresserade från att delta om ett avslöjande av deras identitet kunde innebära allvarliga risker för dem. Särskilt då vi inte kan garantera anonymitet. Detta kan ha inverkan på vem som deltar. Exempelvis personer som lever i en hederskontext där hot om våld på grund av sexuell- och/eller könsidentitet ingår, kan då tänkas avstå från deltagande.

Även för de personer där en identitetsröjning inte innebär allvarliga negativa konsekvenser finns det likväl en risk för obehag om ens identitet röjs. För att

minimera dessa risker har vi åtagit oss att hålla uppgifter kring deltagarnas identitet konfidentiella i enlighet med rådande forskningsetiska normer (Vetenskapsrådet 2017: 40). För detta syfte har alla deltagare fingerade namn i uppsatsen och platser beskrivs i svepande termer så som "Storstaden" eller "en mindre stad". I transkriberingarna har vi undvikit att skriva dialekt och i citat har vi tagit bort vissa små språkliga manér som är bundna till en viss persons specifika tal. Detta då många sammanlagda detaljer skulle kunna möjliggöra identifiering av deltagare för exempelvis deras närstående eller vänner (Vetenskapsrådet 2002: 13).

Utöver kraven på information, samtycke och konfidentialitet finns även ett krav om nyttjande (Vetenskapsrådet 2002: 14–15). Det innebär att de uppgifter som deltagarna delat med sig av enbart kommer användas till vår uppsats. Därtill har alla deltagare informerats om sin rätt att ta del av vad de har bidragit till, i form av den slutliga uppsatsen. Samtliga deltagare kommer att få uppsatsen skickad till sig när den är färdig. Dessutom har information getts om att uppsatsen kommer att publiceras och bli sökbar.

Ytterligare etiska betänkligheter har berört att en av deltagarna är bekant till en av oss. Det är inte säkert att deltagare som känner någon av skribenterna känner sig fria att helt och fullt delge sina tankar, men detta torde inte vara fallet då deltagaren uttryckte en önskan om att delta genom de Facebook-grupper vi publicerat inlägg på, och inte direkt till den av oss hen är bekant med. För att inte låta detta påverka vad som är möjligt att säga under intervjun hölls intervjun av den som inte kände deltagaren sedan tidigare.

Slutligen har vi vägt den möjliga nyttan med vår uppsats mot risken för deltagarna. Detta anses vara en primär frågeställning inom forskningsetiken (Vetenskapsrådet 2017: 20). Att i vårt informationsbrev (Bilaga 1) avråda intresserade som kan utsättas för allvarliga risker genom sitt deltagande från att delta anser vi vara rimligt då detta är en kandidatuppsats där våra potentiella resultat inte kan anses ge en sådan kunskapsmässig vinning att det överväger risken dessa personer kan utsättas för. Vi hoppas dock att uppsatsen kan belysa

avsaknaden av forskning på just queera personers upplevelser och att vår studie kan skapa en smula igenkänning hos våra queera syskon.

5.9 Reliabilitet & Validitet

Reliabilitet är ett begrepp som syftar till en bedömning av hur pålitligt en studie är utförd (Kvale & Brinkmann 2014: 295). I sin naturvetenskapliga ursprungsform mäts så kallad extern reliabilitet utifrån möjligheten att upprepa studien och då få samma resultat (Bryman 2018: 465). Därtill används också intern reliabilitet för bedömning av studiers pålitlighet (ibid.: 208).

Vår uppsats vilar på en konstruktionistisk grund och ämnar undersöka beskrivningar av upplevelser och erfarenheter genom en kvalitativ design, vilket gör extern reliabilitet till ett mindre relevant mått. Det är osannolikt att resultaten blir desamma om vår studie replikeras, eftersom upplevelser och erfarenheter är person- och kontextbundna. Detta är emellertid inte nödvändigtvis ett problem i relation till uppsatsen syfte. Likväl är det viktigt att möjliggöra för läsare att själva bedöma uppsatsens tillförlitlighet och vi strävar därför efter att så tydligt som möjligt beskriva hur uppsatsen tillkommit och de val och överväganden som gjorts under dess tillblivelse. Vad gäller intern reliabilitet är den av vikt även för kvalitativ forskning (Bryman 2018: 465). För att söka en intern reliabilitet och minska den subjektivitet som kan råda i tolkandet av data (ibid.: 208), kodade vi initialt transkriberingarna var för sig (jmf. Kvale & Brinkmann 2014: 246). Detta för att vår respektive förståelse för innehållet inte skulle färgas av den andres tolkningar.

Uppsatsens validitet avser huruvida undersökningen fångar det vi med syfte och frågeställningar avser undersöka (Kvale & Brinkmann 2014: 296). Ett sätt att säkerställa att de svar vi fick under intervjuerna inte missförstods av oss, var att arbeta med sammanfattningar och att återge det intervjupersonerna precis sa med våra egna ord, för att ge deltagarna möjlighet att rätta vår förståelse. Detta för att undvika att göra tolkningar på felaktiga grunder och därför inte använda oss av korrekt information i analysen. En försvårande omständighet i detta var dock vår

förförståelse, vilken framförallt en av oss upplevde som besvärande i relation till att spegla och tolka deltagarnas berättelser utan att dra in de egna funderingarna kring ämnet. Särskilt svårt blev det då stora delar av deltagarnas erfarenheter och berättelser kring queera normer samstämmer med den förförståelse vi hade. Det kan därför ha påverkat hur vi förstått intervjuerna. Dock kan förförståelsen fungera fördelaktigt genom att öka deltagarnas trygghet i intervjusituationen då de på förhand visste att vi skribenter båda är en del av samma community. En anledning att tro att så var fallet var att några deltagare uttryckligen sa att de upplevde en större trygghet i intervjusituationen då de visste att även vi är queera. Detta kan ha gjort att vi fått mer ingående svar som fångar ämnet mer direkt än om vi hade varit så kallade outsiders till fältet. Dock finns en risk att det istället försvårade för deltagarna att framföra kritik mot communityt av eventuell rädsla att vi inte håller med. Detta försökte vi hantera genom att exempelvis fråga efter både positiva och negativa upplevelser av normer.

Ytterligare en del i strävan efter validitet i relation till intervjuerna var att använda bakgrundsfrågor i vår intervjuguide (bilaga). Genom dessa fick vi svar på hur deltagarna relaterar till begreppet queer och vilken erfarenhet de har av queera sammanhang, vilket möjliggjorde en kontextualisering av deras berättelser. Detta gav oss en förståelse för de sammanhang som format deltagarnas upplevelser, vilket i sin tur möjliggjorde en mer korrekt tolkning av deras berättelser. Detta är ett sätt att öka uppsatsens interna validitet, vilken handlar om ifall slutsatserna som dras är rimliga utifrån studiens metod och empiri (Bryman 2018: 75). I vår strävan efter validitet under transkriberingen har vi därtill ämnat genomföra en så ordagrann återgivning av intervjun som möjligt, för att inte riskera att förlora små nyanser i språket som kan påverka betydelsen av det som sägs (Kvale & Brinkmann 2014: 223–224, 227).

Vi kan dock inte göra anspråk på särskilt hög extern validitet (Bryman 2018: 466–467), då vår studie undersöker individuella upplevelser av en specifik kontext. Vi vet också att vi inte kan säga att vissa normer med säkerhet finns. Detta behöver dock nödvändigtvis inte försämra validiteten för uppsatsen (jmf. Kvale & Brinkmann 2014: 302), eftersom det inte är vår ambition att komma fram

till en absolut sanning om vårt fenomen. Snarare kan detta ses som ett tecken på vårt försök att närma oss en analys som visar på verklighetens komplexitet.

Ett av dessa överväganden rör valet av antal intervjuer. Vi ansåg att åtta intervjuer var rimligt för att få tillräckligt med tid åt att förbereda intervjuerna, samt noggrant tolka resultaten. Kvale och Brinkman (2014: 157) framhäver fördelen med en sådan hänsyn till tidsramar och analysens kvalité. De menar därtill att ett mindre antal intervjuer kan vara fullt tillräckligt för att säga något intressant om samhälleliga och kulturella fenomen, även om anspråk inte kan göras på generaliserbarhet.

5.10 Arbetsfördelning

Arbetet med uppsatsen har präglats av samarbete och vi har efter bästa förmåga strävat efter en jämn arbetsfördelning där vi båda har ägnat lika mycket tid, energi, tanke och arbete åt uppsatsens tillblivelse. Vi har genom alla steg i processen setts för att arbeta tillsammans, antingen fysiskt eller digitalt. Vissa delar av arbetet har vi delat upp av effektivitets- och praktiska skäl, men båda två har varit närvarande i arbetet i alla uppsatsens delar, och delat diskussioner, reflektion och analys. Vad gäller intervjuerna genomförde vi fyra var, vilka vi sedan transkriberade var för sig (se avsnitt 5.4) för att sedan genomföra den initiala kodningen först individuellt och sedan gemensamt (se avsnitt 5.6). Efter den gemensamma sammanställningen av uppsatsens teman, där vi nådde en samsyn kring våra fynd, delade vi upp skrivandet av resultatkapitlet. Initialt fokuserade vi på och skrev olika teman var för sig, för att sedan läsa och utveckla de teman som vi själva inte producerat. Analysarbetet har genomsyrats av ständiga diskussioner där vi gemensamt har vänt och vridit på möjliga tolkningar av materialet, vilket har fördjupat förståelsen för, och analysen av, vår empiri.

6. Resultat och analys

Många tänker kanske på queerhet som så här... frigörelse från normer, men att det är... det är ju inte det liksom det tycker jag. Jag tänker att det är bara att slussas in i andra normer som... förhoppningsvis är lite mer böjbara och, inkluderande, men i verkligheten för den som har varit i ett queer-community så vet man ju att det... är som sagt mycket splittringar och det är svårt, också att förhålla sig till dem... för många.

– Charlie

Vi väljer att låta Charlie inleda detta kapitel med ett citat som ringar in vad kapitlet kommer att kretsa kring. Charlie beskriver ett vanligt antagande om queer som en frigörelse från normer. Ett sådant antagande kan ha sin grund i queerbegreppets ursprungliga definition, som ett normbrytande begrepp. I avsnitt 1.4.1 beskrivs hur queerbegreppets negativa konnotationer erövrades – och vändes till något positivt – genom ett ifrågasättande och avståndstagande från samhällets dominerande normer kring kön och sexualitet. Denna definition av begreppet återspeglas i deltagarnas berättelser. Samtidigt uttrycker samtliga en upplevelse av att det skapats en ny uppsättning normer, specifika för queer-communityt, något Charlie lyfter fram i ovanstående citat. Charlie beskriver samtidigt även ett antagande om queer som en frigörelse från normer. Detta skulle kunna ha sin grund i den normkritik som queerbegreppet för med sig. Communityt har vuxit fram genom en gemensam frustration över ett normsystem som på olika sätt begränsar det queera livsutrymmet, och därigenom kan queer förstås som en antites till majoritetssamhällets normer.

I detta kapitel redogör vi för deltagarnas berättelser om normer inom queer-communityt. Ur materialet har vi utmejslat tre huvudteman som vi benämner Synlighet, Bortom det binära och Queer hierarki.

6.1 Synlighet

Här presenteras det första huvudtemat, vilket handlar om att synas som queer. Avsnittet består av två underteman: Synlighet som gemenskapande och Att göra sig synlig.

6.1.1 Synlighet som gemenskapande

Jag vill att det ska synas att jag är det [queer], (...) så att vi syns, så att vi finns. [---] Det handlar om att jag vill synas för att känna samhörighet.

– Marit

Återkommande i materialet beskrivs en önskan om att bli sedd som queer av andra queera personer. Detta lyfts som betydelsefullt och fyller olika funktioner. Ett genomgående mönster är beskrivningar av synlig queerhet som något som skapar gemenskap. Marit uttrycker det såhär:

...det handlar också om att kunna identifiera varandra, att hitta varandra i rum som inte är queera.

– Marit

Här beskriver Marit synligheten som särskilt viktig i allmänna och offentliga sammanhang. Att bli sedd, hittad av andra och identifieras som queer innebär i deltagarnas berättelser inte bara att bli sedd som queer person utan också att bli sedd som en del av en gemenskap, att identifieras som tillhörande. Vi förstår detta som ett uttryck för en kollektiv queer identitet, och mer specifikt den känsla av samhörighet som är en del av kollektiva identiteter (Polletta & Jasper 2001: 285; Geugjes 2021: 53). För att kunna identifiera varandra i dessa offentliga rum krävs en blick som kan särskilja dem som är queera från de som tillhör majoritetsnormen. Detta implicerar ett antagande om att det finns likheter som delas av personer inom det queera communityt. Utifrån en konstruktionistisk syn på kollektiv identitet är det just detta antagande, att kollektivet *tror* på dessa likheter, som är grunden för identiteten (Geugjes 2021: 53). Detta kan förstås som

att queera personer också bekräftar en konstruktion av ett 'vi' och 'de' genom ett sökande efter likhet hos andra queers. På detta sätt upprätthålls gränserna för den kollektiva identiteten av kollektivet själva och utomstående görs till just utomstående. Queera personer inkluderas inte i vad en förväntar sig att möta i rum som inte är specifikt queera, om de inte gör sig identifierbara. För att kunna identifieras måste queerheten synliggöras genom ett avvikande från normen, vilket möjliggör för utomstående att också identifiera de avvikande som 'de andra' – ett kollektiv. På så sätt upprätthålls kollektivets gränser även av utomstående. Det tycks vara så att det queera kollektivet enbart existerar i relation till majoritetssamhället, likt det Geugjes (2021: 57) skriver.

Därtill berättar deltagarna om att synligheten som queer hade en särskilt viktig roll när de var yngre och sökte sin plats i queer-communityt. Detta kan förstås som ett sätt att få tillträde, och bli en del av den kollektiva identiteten, i detta fall queer-communityt. Att synas som queer blir alltså en väg in till det queera communityt och som sådan kan synligheten också medföra möjligheten till community resilience (Meyer 2003: 677, 2015: 209; Parmenter 2021: 5). När individen identifierar sig med communityt, och communityt ser individen som tillhörande möjliggörs den dämpande effekten på minoritetsstress som kommer med resiliensen (Meyer 2015: 211). Vidare fungerar synliga tillhörighetsmarkörer ömsesidigt. Deltagarna beskriver en känsla av glädje, trygghet och acceptans när de i allmänna sammanhang ser andra som de kan identifiera som queera. Detta visar på att det finns en form av kollektiv identitet som tar sig uttryck i den omedelbara känslan av solidaritet som deltagarna beskriver (Polletta & Jasper 2001: 285).

6.1.2 Att göra sig synlig

I materialet framkommer, som nämnt ovan, en samstämmighet kring vikten av att synas för att få del i gemenskapen. Detta skapar olika sätt att förhålla sig till hur synliggörandet ska gå till. Deltagarna beskriver hur de navigerar mellan olika uttryck och attribut för att synas som queera. Anna beskriver:

And in what way I show my queerness. Right now I would say dressing more masculine or gender neutral. Not wearing any makeup or barely any, not wearing nail polish.

– Anna

I citatet ovan berättar Anna att hen klär sig i mer maskulina eller könsneutrala kläder och avstår från att använda smink och nagellack för att visa sin queerhet. Detta är ett av många exempel i materialet på hur kläder och andra attribut fungerar som markörer för både den egna identiteten och, genom att bli synlig för andra queera personer, en kollektiv queer identitet. Citatet ovan tydliggör att det finns en medvetenhet kring vilka attribut som väljs. Detta tolkar vi som att dessa attribut används som markörer för kollektiv identitet (Geugjes 2021: 56; Polletta & Jasper 2001: 285), i ett aktivt uppvisande (display) av den queera identiteten (Goffman 2004: 71; Hartman 2013: 42).

I materialet framträder en gemensam markör för queer kollektiv identitet, nämligen att bryta mot heteronormativa uttryck. Beskrivningar av olika kläder och accessoarer som, i kombination med vem som använder dem, synliggör en queer tillhörighet återkommer i materialet. Kombinationen som beskrivs består i att kroppen tillsammans med de attribut den iklätt sig bryter mot hetero- och cisnormativa uttryck. Här tycks deltagarna beskriva hur de navigerar mellan olika blickar för att skapa ett uttryck som dessa blickar kan läsa och tolka på det sätt som avsetts. Exempelvis beskriver Eli följande:

Ja alltså, det blir ju alltid den här (...) extra blicken på sig själv. Till exempel, jag gillar egentligen typ att ha klänningar, men dels att det kan bli såhär, hur jag tänker att andra kommer bemöta mig med klänning (...) jamen att det blir en slags typ återhållsamhet ibland, på något sätt.

– Eli

Eli berättar här om hur hen egentligen tycker om att bära klänning, men att hen avstår på grund av något som vi förstår som en oro för andras eventuella

bemötande. Denna återhållsamhet som Eli beskriver återfinns också bland andra deltagares berättelser. Exempelvis beskriver även Anna i citatet ovan, att hen undviker vissa attribut. Framför allt handlar det om att avstå från attribut som är tydligt könskodade och som, om de appliceras på en, riskerar att osynliggöra ens queerhet då attributen skulle föra in den som iklär sig dem i något som framträder som en cisheteronormativ fåra.

Eli beskriver att bedömningarna kring vilka attribut som väljs och väljs bort sker genom att se sig själv med en särskild blick. Det blir tydligt att det finns en upplevelse av att närsomhelst kunna bli synlig och bedömd (jmf. Foucault 2017: 254). Genom att betrakta sig själv med vad vi analytiskt kallar den queera blicken beskriver deltagarna en anpassning till dess ideal (jmf. Goldin 2022: 603). Det tycks vara oundvikligt att förhålla sig till hur en framställer sig själv. Att inte göra det, och som i Elis fall sätta på sig en klänning, innebär inte att klänningen inte kommer att tolkas som en könad handling. Handlingen kommer oundvikligen tolkas av ett kollektiv som, genom att denna handling historiskt har utförts av kvinnor, kommer att förstås som en feminin sådan (Butler 1999: 178–179, 2011: 170–171). Begreppet performativitet hjälper oss alltså att förstå att handlingar könas oavsett om handlingen upplevs som ett sätt att göra kön på eller inte. I detta uppstår ett val. Att avstå från att sätta på sig en klänning, att sminka sig eller att odla skägg blir ett sätt att försöka styra hur en gör kön. Genom att aktivt uppvisa (display) sin identitet ges en möjlighet att uttrycka den och ta avstånd från den identitet som annars ofrivilligt skulle tillskrivas en. Det blir ett försök att skapa 'gender trouble' (ibid. 1999: 179).

6.2 Bortom det binära

När vi bad deltagarna definiera vad begreppet queer betyder för dem, inbegrep svaren nästan uteslutande att begreppet öppnar upp för rörelse och föränderlighet, en möjlighet att slippa ytterligare etiketter och kategoriseringar och en frihet att hitta nya vägar bortom de binära. Det framkommer däremot ett mönster i deltagarnas berättelser om svårigheten att utforska och forma en identitet utanför

de binära kategorierna för kön (man och kvinna) och sexualitet (hetero- och homosexualitet), något Anna fångar på ett tydligt sätt:

It's a complicated journey because you have to examine yourself and how you feel and no one gave us the directions to do so and it's very difficult to even find the directions to do so. And society and the general norms don't want you to question gender.

– Anna

Här beskriver Anna hur sökandet efter en normbrytande identitet sker utan direktiv, vilket därför gör en sådan identitet svår att finna. På liknande sätt berättar Josefine om hur hon själv har ifrågasatt sin queera identitet på grund av vad hon beskriver som en queer norm att identifiera sig själv som queer redan från barnsben, en erfarenhet hon själv saknar. Samtidigt ifrågasätter hon möjligheterna till en sådan tidig insikt:

Hur fan ska du veta det [att du är queer], om allt du matas med är heteronormativitet? (...) Vilket utrymme får du att hitta dig själv då utanför?

– Josefine

Det Josefin beskriver kan tolkas utifrån en förståelse för hur maktens normerande blick fungerar (jmf. Foucault 2017: 254), här i form av det vi kallar cisheteroblicken. Genom denna osynliggörs queer som identitetskategori, och vägen till den queera identiteten kan därför vara höljdd i dunkel.

Att finna sin identitet och uttryck för den utanför cisheteronormen kan därför kräva utforskande och experimenterande, vilket deltagarna berättar kan vara svårt, även inom communityt. Trots queerbegreppets positiva konnotationer beskriver deltagarna hur de inte alltid upplever samma öppenhet från communityt i praktiken. Anna, som när vi ses befinner sig i ett aktivt utforskande av en

eventuell ickebinär transidentitet, upplever att det finns tydliga krav och kriterier för att få göra anspråk på en sådan identitet:

I have nonbinary friends that [---] because they don't look as androgynous or different in expressing their gender, that's different from the one that they have been assigned at birth. Because of that they don't feel like claiming the term nonbinary or trans for themselves. And that's also what's going on with me right now, I don't feel entitled or fully entitled to claim trans for me (...). I'm like 'oh, but I don't experience gender dysphoria'. Or like 'I don't know if I'm experiencing gender dysphoria', and.. 'what if then I changed my mind?'

– Anna

Här beskriver Anna svårigheten att utforska en eventuell ickebinär transidentitet och samtidigt förhålla sig till de krav hen upplever som knutna till en sådan. Dessa krav innebär ett otvivelaktigt androgynt uttryck, eller ett uttryck som tydligt bryter mot cisheteronormen, samt en säker och stabil identitet. Att uppfylla dessa krav medför en upplevelse av att det är möjligt att göra anspråk på en ickebinär identitet. Att inte uppfylla dessa krav kan innebära, såsom Anna beskriver, att en inte känner sig berättigad att göra ett sådant anspråk. De upplevda kraven på konformitet, alltså en anpassning till specifika normer för att göra anspråk på vissa identiteter upplevs inte enbart komma från majoritetssamhället, i form av cisheteronormer, utan även inifrån det queera communityt. Den ickebinära könsidentiteten kan vid första anblick framstå som det ultimata sättet att skapa det som Butler (1999: 179) kallar för 'gender trouble'. Om målet med 'gender trouble' däremot avser att skapa utrymme för ett rörligt och lekfullt utforskande av kön, såsom våra deltagare enligt vår förståelse verkar tolka queerbegreppet, finns det performativa hinder vilka blir svåra att överkomma. De binära ramar inom vilka kön och sexualitet har konstruerats tycks göra det svårt att förstå och uttrycka kön på andra sätt än som just binära oppositioner, även för de som upplever sig kraftigt begränsade av dessa, och trots försök att bredda förståelsen. Det normbrytande kan alltså vad det verkar, såsom Rudnick (2020: 11) framhåller,

enbart förstås i kontrast till det normativa, och den queera identiteten kan därigenom enbart uttryckas med hjälp av en uppsättning attribut som står i motsatsförhållande till de normativa.

Det androgyna uttrycket som kriterium för en gender queer eller ickebinär könsidentitet återfinns även i Charlies berättelse. Charlie, som identifierar sig som gender queer och ickebinär, beskriver hur den förut brukade experimentera med feminina och maskulina uttryck, vilket gjorde det svårt att identifiera sig med begreppet 'ickebinär', bland annat på grund av upplevelsen att begreppet bara kan användas för en person som är "extremt androgyn i sitt uttryck":

Det var en ganska lång period där jag kände att jag inte var trans nog... att söka mig till typ transseparatistiska sammanhang [---]
Och att jag länge upplevde att jag... tyckte om att experimentera med det maskulina, men också det feminina och att det gjorde att jag typ inte riktigt kunde känna igen mig i det... kanske helt androgyna perspektivet.

– Charlie

Charlie beskriver här, likt Anna ovan, hur upplevda krav på androgynitet begränsade möjligheten till experimenterande utanför ramarna för det androgyna uttrycket. Charlie lyfter därtill fram ännu en dimension, nämligen hur detta skapar trösklar in till en transseparatistisk gemenskap trots, som vi förstår det, behovet av en sådan.

Detta kan vidare tolkas som att det, i sökandet efter en queer kollektiv identitet, finns lite utrymme för experimenterande eller utforskande av nya och/eller mer rörliga och föränderliga uttryck, då den kollektiva identiteten är beroende av vissa fasta identitetsmarkörer, i detta fall ett queert uttryck (display) som kan läsas och godkännas av en queer blick (Geugjes 2021: 53; Goldin 2022: 603; Hartman 2013: 42). Detta kan fungera som ett villkorat tillträde till den kollektiva identiteten, vilket riskerar att exkludera personer som har ett behov av den

solidaritet som finns inom kollektivet. En konsekvens kan bli att personer vars identitet inte vinner legitimitet genom den queera blicken hamnar utanför och därigenom riskerar högre nivåer av minoritetsstress eftersom tillgången till community resilience då begränsas (Meyer 2003: 677, 2015: 209; Parmenter 2021: 5).

Den androgyna norm som deltagarna beskriver som rådande för personer som befinner sig bortom de binära kategorierna för kön kan vidare medföra vissa risker. Den queera blicken tycks inte enbart premiera specifika attribut likt de Anna och Charlie berättat om, utan även vissa kroppar. Mer exakt den smala kroppen. I vårt samtal berättar Simon, som identifierar sig själv som gender queer/ickebinär, om sina erfarenheter av åtstörningar och hur hen blev bemött under den tiden:

Det upplevde jag kunde hjälpa mig ibland att bli uppfattad som queer för att när jag var liksom sådär sketasmal, ett streck, där alla liksom könade former var utraderade, så kunde jag se väldigt androgyn ut väldigt enkelt. [---] jag blev bemött på ett sätt som blev väldigt könsbekräftande för mig.

– Simon

Simon beskriver här hur en "sketasmal" kropp lättare blir synonym med en queer kropp och hur det resulterade i ett bemötande från omgivningen som bekräftade Simon i hans könsidentitet. Hos den smala kroppen uppfattar den queera blicken inga könade former, varför den, i enlighet med idealet, bekräftas som en androgyn, ickebinär kropp. Att den smala kroppen blir ett kännetecken för den androgyna queera kroppen, och att omgivningens bekräftelse tycks avhängig denna smalhet, blir problematiskt då de queera normerna fäster den ickebinära eller queera könsidentiteten i en viss kroppstyp. Det riskerar att osynliggöra ickebinära som inte är smala och det riskerar att spä på en smalhetsnorm som redan återfinns i majoritetssamhället. Därutöver kan det också försvåra tillfrisknande när förlusten av en sjuklig smalhet blir synonymt med en förlust av en bekräftande omgivning. Även queera normer kan alltså indirekt skapa en

negativ relation till den egna kroppen, och medföra risker för såväl den psykiska som den fysiska hälsan.

Ytterligare en risk med denna smalhetsnorm är risken att förlora tillträde till de queera rummen. När androgynitet är norm för personer med en ickebinär/genderqueer könsidentitet och när androgynitet är förknippat med smalhet, uppstår en risk att det är genom smalhet som den ickebinära identiteten blir synlig. Som nämnts tidigare är synlighet något som kan bekräfta en som del av den kollektiva queera identiteten vilket också kan ge en upplevelse av att få tillträde till separatistiska rum. Det kan då bli problematiskt om tjocka personer, eller personer som bara inte är smala, inte känner sig legitima nog att ta del av de resurser som kan komma av att vara del av en gemenskap (Meyer 2003: 677, 2015: 209; Parmenter 2021: 5). Därtill kan det öka incitamenten att upprätthålla en sjuklig smalhet av rädsla att förlora tillgången till dessa resurser.

6.3 Queer hierarki

Resultatkapitlet avslutas med temat queer hierarki som består av två underteman: Top of the Queers, och Döljandet. Dessa berör, vad vi ser som, en hierarki inom queer-communityt och strategier för att hantera den.

6.3.1 Top of the Queers

Som framkommit i tidigare avsnitt står det queera uttrycket i kontrast till könsnormativa ideal, där queerheten synliggörs i skenet av traditionella könsrollsuttryck. Därtill visar vår analys att det tycks finnas en låg tolerans för osäkerhet i queera uttryck. Queerheten ska vara bortom tvivel för att välkomnas in i gemenskapen. Detta tycks ha skapat nya värderamar. På frågan om det uppfattas existera normer inom de queer-communityn deltagarna har erfarenhet av finns ingen tvekan. Normerna finns, men de står i skuggan av majoritetssamhällets normer och adresseras inte lika ofta.

Deltagarna berättar om olika uttryck och sätt att vara på som värdesätts mer än andra inom queer-communityt och det framträder en form av queer hierarki eller

värderingsskala. Frida berättar att hon mötte den när hon öppnade upp för att ha relationer med andra än enbart kvinnor. Frida beskriver det på följande sätt:

Jag började uppleva att det finns en viss rangordning. Liksom vem som är mest queer och vem är minst queer. [---] Min upplevelse av det gjorde utforskandet av min egen sexualitet mycket svårare. Det kändes som att jag, om jag avvek från att vara lesbisk så föll jag i rangordningen så att säga.

– Frida

Frida berättar om en upplevelse av rangordning, en värdehierarki, som utgår ifrån en sorts grad av queerhet, där mer queer är högre värderat än mindre queer. I citatet framstår lesbisk vara likställt med, det som Frida senare skämtsamt beskriver som “as queer as it gets, top of the queers”, och att inte vara lesbisk likställs med att vara mindre queer och därmed lägre värderad. Denna upplevelse återkommer i andra berättelser från deltagare med erfarenhet av lesbiska communityn. Att ha erfarenhet av, eller intresse för, relationer med andra än enbart kvinnor beskrivs som något som ses ned på och öppnar upp för ett ifrågasättande av personens queera legitimitet. Anläggs den queera blicken på detta synliggörs att denna blick ser ett närmande mot heteronormen och diskvalificerar därmed den form av queer sexualitet som inte enbart riktas mot personer av *ett* kön. Detta överensstämmer med den forskning som visar att negativa attityder riktade mot personer som inte enbart attraheras av *ett* kön är ett frekvent inslag i queera communityn (Tran, Sullivan & Nicholas 2022: 7–8). Denna nedlåtenhet mot den sexualitet som inkluderar attraktion mot flera kön skulle kunna ses som ett specifikt uttryck för en mer generell inställning inom communityt, att uttryck och relationer som är förknippade med queerhet och avvikande värderas högre. Därmed gäller också det motsatta, att uttryck och relationer som befinner sig närmare majoritetsnormen värderas lägre. En deltagare formulerar detta på följande sätt:

Det kan ses lite som fult att vara för normig typ.

– Eli

Eli beskriver här att det på ett generellt plan inom queer-communityt ses som fulare, vilket också innebär sämre, att vara mer normativ. En annan deltagare beskriver detsamma men omvänt, att queerhet är synonymt med coolhet. Den queera blicken kan återigen ge en förståelse för hur värderingsramarna är omvända cisheteroblicken. Ju längre bort ifrån det normativa desto högre värderat. I det synliggörs att en sexualitet som inte utesluter något kön också inkluderar en möjlighet till en normativ attraktion och kärlek. Trots att denna sexualitet skulle kunna ses som den mest avvikande och radikala gentemot den heterosexuella normen värderas den lägre. Detta kan förstås utifrån performativitetens ramar där det inte handlar om att bryta sig fri från de förutbestämda sätten att konstruera kön på, utan snarare att via de förutbestämda ramarna, konstruera om kön genom att göra tvärtemot, vilket beskrivs av Rudnick (2020: 11). På så sätt premieras inte den bisexuella eller queera/flytande identiteten, då den inte på samma sätt som den homosexuella identiteten, går att förstå i kontrast till cisheteronormen.

6.3.2 Döljande

Den queera hierarkin är något som beskrivs få konsekvenser i deltagarnas liv. Det kan handla om att undanhålla viss information för att inte bli ifrågasatt, vilket Marit beskriver nedan:

Jag hatar det, att jag fortfarande försöker lite dölja hur länge jag
låg med killar.

– Marit

Marit uttrycker här en frustration över att hon (fortfarande) har impulser att undanhålla viss information i vissa sammanhang. Det blir här, menar vi, tydligt att det är en queer blick som verkar. Det är när något som syns kan resultera i negativa effekter som det måste hållas undan. För den queera blicken, som premierar frånvaron av normativa erfarenheter, väljer individen att disciplinera sig gällande vad hon delar med sig av, vad hon för fram i ljuset. Att anlägga den queera blicken på sig själv och sedan agera efter förväntade konsekvenser innebär en form av självdisciplinering likt den Goldin (2022: 603) beskriver. Detta kan

också ses som ett sätt att styra hur en gör kön eller sexualitet, genom att medvetet berätta om och uppvisa (display) de erfarenheter som kan konstruera den sexualitet en önskar eller som premieras av att visa, (Goffman 2004: 71; Hartman 2013: 42), här inom ramarna för det queera communityt.

Döljandet har också andra orsaker än att konstruera eller skapa en viss identitet (kön/sexualitet). Döljandet kan vara relaterat till en rädsla för att bli avvisad eller, som vi förstår det, ifrågasatt av gruppen. En deltagare som har en queer könsidentitet beskriver följande:

När vi började träffas så berättade jag inte det för någon av mina vänner för att det kändes typ pinsamt, (...) att det var en cisman och att jag kände att det var fel. Så det tog typ jättelång tid innan jag ens ville prata om det liksom. [---] Sen tog ju alla mina vänner det jättebra (...) men det var ändå som att jag innan dess var såhär 'ah nu är jag fejk', eller nu (...) prioriterar [jag] inte min queerhet.

– Eli

Eli beskriver här en känsla av att vara fel, grundat vem hens partner är. Att gå in i en relation med någon som inte själv tycks vara queer äventyrar här Elis egen queerhet och fick hen att vänta med att berätta om sin relation för sina vänner. Vi förstår inte detta som ett uttryck för rädsla för att inte vara queer utan som ett uttryck för rädsla att i andras ögon, ögon som ser med den queera blicken, inte vara queer och därmed uteslutas ur gemenskapen. För att vara del av en kollektiv identitet krävs inte bara att individen identifierar sig med kollektivet utan också att kollektivet identifierar individen som tillhörande (Geugjes 2021: 53; Polletta & Jasper 2001: 285).

Detta kan ses som samma beteende som förekommer i en 'komma ut'-process där en ska berätta för sina vänner om sin nya normbrytande relation. På detta sätt, menar vi, blir det tydligt att det har skapats nya normer inom communityt då det krävs att en 'kommer ut' när en dejtar någon som inte redan ingår i communityt.

Som analysen ovan handlar döljandet ofta om tystnad, att låta bli att berätta om erfarenheter eller händelser som kan komma att äventyra den queera position individen besitter. Döljandet gäller även tankar och åsikter. I intervjuerna framträder återkommande att det också finns en sorts språklig norm med vissa ord och uttryck som ses som de rätta för att beskriva sakernas tillstånd. En upplevelse av de språkliga normerna som återfinns i materialet handlar om att det kan vara svårt att hålla sig uppdaterad om de rätta sätten att uttrycka sig på. Milo berättar nedan om hur upplevelsen av att bli rättad av andra i queera sammanhang fått den att tystna istället:

‘Ah okej men då är jag tyst istället för att jag vet inte riktigt hur jag ska formulera det här som jag tänker,’ även om vi typ tänker samma sak och vi är på samma sida (...), vi bara pratar på lite olika sätt typ.

– Milo

Här beskriver Milo hur den avstår från att delta i vissa konversationer på grund av oro inför att formulera sig på fel sätt enligt andra inom queer-communityt. Toleransen för andra sätt att uttrycka sig på, trots en gemensam grundsyn, tycks vara låg i vissa queera sammanhang. Att språket blir en så viktig bärare av placering i rangordning kan förstås utifrån det queera kollektivets globala kvaliteter. En utbredd kollektiv identitet, som sträcker sig över nationsgränser där det är omöjligt att lära känna alla som ingår i kollektivet, kräver gemensamma attribut och ett gemensamt språk för att hållas samman (Geugjes 2021: 59). Utifrån detta kan den språkliga nitiskhet som Milo förhåller sig till förstås som ett uttryck för kollektiv identitet och som ett sätt att upprätthålla den kollektiva identitetens gränser. De som inte följer den språkliga normen riskerar att konstrueras som utomstående kollektivet, då det är i motsats till de utomstående som kollektivet skapas (ibid.: 57). Mot denna bakgrund är tystnaden ett rimligt val framför risken att säga fel och bli tillsagd av (disciplinerad) eller utestängd från kollektivet. Utrymmet för att uttrycka sig fritt minskar, vilket riskerar att tysta människor som har sin tillhörighet i communityt. Denna språkliga norm återfinns

även i Roffee och Walings (2016: 194–195) artikel, där det också framkommer att det finns en risk att bli anklagad för HBTQI+-fobi om inte rätt uttryck och ord används.

En särskild konsekvens av detta disciplinerande beskrivs av Frida, som här berättar om effekterna av en antagen konsensus kring hur saker förhåller sig och vad som är talbart:

I specifikt lesbiska sammanhang så har jag absolut upplevt att den lesbiska relationen betraktas som någon slags utopi, ett drömscenario liksom, så fin som en relation kan bli. [---] En tidigare relation jag hade till en kvinna för några år sedan var inte alls... särskilt bra. Den var väldigt väldigt tuff för mig, väldigt påfrestande, väldigt intensiv och... jag mådde väldigt dåligt efter att den relationen tog slut. Och det var något som jag kände var väldigt svårt att prata om i lesbiska kretsar. Just för att det finns, som jag upplevde det, den här bilden av att den lesbiska relationen är... är en dröm, en utopi, någonting rakt igenom vackert. [---] Och i det kändes det så himla svårt att vara öppen om att... hur kasst jag mådde i den relationen liksom.

– Frida

Frida beskriver hur hon upplever att det finns vissa föreställningar inom det lesbiska communityt som gjorde det svårt att berätta om erfarenheter som strider mot dessa föreställningar. Genom kollektivets queera blick ses den relation som ser ut att stå längst ifrån cisheteronormen, den relation som ser ut att skapa mest gender trouble, som den högsta formen av relation. I denna kontext skulle detta också kunna förstås som ett avståndstagande mot män som symboler för det patriarkala samhällets normer, och att det därigenom värderas högre att göra kön och sexualitet utan män. Det har dessutom visats tidigare att det lesbiska communityt har starka ideal kring att enbart ha sex med andra kvinnor (Boyle & Omoto 2014: 34). Hursomhelst blir den lesbiska relationen ett ideal och i det queera blickfånget finns inget utrymme för en sådan relation att vara dålig eller

skadlig. När lesbiska relationer missaktas i det cisheteronormativa samhället, av cisheteroblicken, tvingas den queera blicken till att högakta den lesbiska relationen, enligt den binära performativitetens ramar. Detta kan, såsom Frida beskriver, resultera i att samtal om dåliga lesbiska relationer försvåras eller omöjliggörs inom vissa lesbiska kretsar. Detta innebär alltså att vissa queera erfarenheter lyfts upp, medan andra tystas ned.

6.4 Sammanfattning av resultat

Sammanfattningsvis har vi identifierat tre övergripande teman i vårt material. Det första temat, Synlighet, berörde vikten av att vara synlig som queer och den navigering och avvägning som synligheten krävde av deltagarna. Det andra temat, Bortom det binära, handlade om svårigheten för specifikt queera personer att utforska och bekräftas i en sexualitet som inte är enkelriktad eller en könsidentitet bortom de binära identitetskategorierna. Det sista temat, Queer hierarki, lyfte upplevelser av en rangordning inom communityt där uttryck och relationer som uppfattas som queera värderas högre än andra, vilket medför behov av strategier såsom döljande av viss information för att upprätthålla status och legitimitet i communityt.

Trots de svårigheter och den belastning resultatet visat att queera normer kan innebära, vittnar deltagarna även om det viktiga sammanhang queer-communityt utgör för att hitta andra att dela erfarenheter med. Communityt beskrivs också ha en utbredd medvetenhet om hur normer verkar både inom och utanför det, en medvetenhet som deltagarna återkommande visar på genom sina berättelser och sina reflektioner.

7. Diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka hur queera personer upplever och påverkas av normer inom queera sammanhang. I semistrukturerade intervjuer fick deltagarna berätta om sina erfarenheter av normer som de uppfattar som specifika för de queera sammanhang där de rör sig, samt beskriva sina strategier för att hantera normerna. Intervjumaterialet analyserades sedan tematiskt och tre övergripande, men också till viss del överlappande, teman trädde fram. Det första temat, Synlighet, lyfte fram hur queera personer, för att kunna identifiera varandra och finna samhörighet, använder särskilda utseendenormer för att göra sig synliga inför andra. Utseendenormerna hade en både positiv och negativ påverkan på deltagarna. Att kunna identifiera andra queera personer utifrån queera utseendenormer ingav trygghet och en känsla av gemenskap. Likväl medföljde också en oro för att misslyckas att bli identifierad som en del i den kollektiva queera identiteten. Genom en queer blick på sig själv, resulterade denna oro i ett övervakande och disciplinerande av det egna uttrycket och hur ens egen queerhet framställdes. Exempelvis valdes smink och nagellack bort av vissa deltagare, vilket kan tolkas som en strategi för att öka chanserna att få del av den kollektiva identiteten.

Det andra temat, Bortom det binära, belyste bland annat upplevelser av ett kartlöst utforskande av en queer identitet, vilket deltagarna beskrev kunde leda till en upplevelse av osäkerhet och tvivel på den egna identitetens autenticitet. Uttryck för den egna identiteten värderades i relation till queernormativa ideal om androgynitet, samt upplevda krav på specifika erfarenheter, utöver upplevelsen av en ickebinär könsidentitet. Hur väl ens erfarenheter av – och uttryck för – denna identitet matchade med queernormativa ideal och föreställningar avgjorde legitimiteten i den egna identiteten. Upplevelsen av legitimitet fungerade därtill som en nyckel till separatistiska rum för deltagarna. Brist på legitimitet för den queera identiteten riskerade att bli en tröskel till separatistiska gemenskaper och de positiva aspekter som kopplas till dessa, såsom stärkt motståndskraft mot minoritetsstress (Meyer 2003: 677, 2015: 209, 211; Parmenter 2021: 5). Deltagarnas berättelser tydliggjorde alltså en diskrepans mellan queerbegreppets positiva konnotationer, med en öppenhet för rörlighet och föränderlighet å ena

sidan, och en verklighet som trots allt präglas av mer eller mindre strikta normer å den andra.

Det avslutande temat, Queer hierarki, uppmärksammade den rangordning som de queera normerna till viss del utgörs av, och som spelar roll för status och bekvämlighet inom queer-communityt. I deltagarnas berättelser framkom en norm som värderar queera relationer och queera uttryck i relation till cisheteronormen: ju mer avvikande från denna, desto bättre. En konsekvens av detta var att deltagarna utvecklade en strategi att dölja det som skulle kunna missgynna dem om det kom till allmän kännedom i queera sammanhang, vilket också resulterade i att vissa frågor blev svåra att tala om i vissa sammanhang. Exempelvis skapades hinder för samtal om lesbiska relationer som bröt mot den idealiserade bild som skapats av dem, vilket bland annat innebar att möjligheterna till samtal om, och stöd vid, svåra eller skadliga erfarenheter begränsades, trots att lesbiska relationer inte är fredade från sådana.

I alla dessa teman kan en röd tråd urskiljas. Ständigt återkommande var en reflexivitet eller en förhöjd medvetenhet kring ens placering i skärningspunkten mellan queera normer och majoritetsnormer. Queerhet är något som en förhåller sig till, vare sig en vill eller inte. Det är inte enbart gentemot cisheterosamhället som queera personer navigerar och balanserar för att kunna vara sig själva och bli accepterade. Även gentemot queer-communityt krävs navigation och självreglering. Denna navigering präglas av en reflexivitet, där både majoritetsnormerna och de queera normerna tas i beaktande, samtidigt som deltagarna beskriver en kamp för att inte förlora sig själva och sina egna preferenser och upplevelser. Den queera erfarenheten, så som den framträtt genom denna uppsats, tycks alltså präglad av en reflexivitet som framstår som energikrävande att hantera.

I denna uppsats har vi, och framför allt våra deltagare, lyft vikten av sammanhang och gemenskap med andra queers, samt de utmaningar som finns i communityt, vilka tar sig uttryck genom begränsande normer som kan komma att få negativa hälsoeffekter. Det tycks alltså inte enbart vara majoritetssamhällets normer som kan få negativa hälsoeffekter på queera liv, även queera normer kan ha en negativ

verkan. Det är vår förhoppning att öka kunskapen och bredda förståelsen för queera personers livsvillkor, särskilt då HBTQI+-personer och queera personer återfinns i alla former av socialt arbete, både som klienter och yrkesutövare. Denna kunskap är av vikt för att kunna bemöta människor på ett respektfullt sätt. Därutöver är en lyhörd förståelse för queerspecifika normer särskilt angelägen vid insatser riktade mot målgruppen.

I denna uppsats beskrivs en specifik queer erfarenhet, och deltagarna lyfter queerhet som en särskild del av deras identitet. Dock var det svårt att hitta forskning som riktat fokus på den specifikt queera upplevelsen, och forskningen som berör HBTQI+-personers hälsa och livsvillkor, menar vi, skulle behöva utvecklas och fördjupas genom att lyfta in fler specifikt queera berättelser. Särskilt då queerheten, så som den beskrivs av våra deltagare, präglas av en rörelse och definitionslöshet som utmärker den från andra HBTQI+-identiteter, trots de normer som queerheten också formas av. Därtill skulle en utökning av forskningen på normer inom queer-communityt bredda och nyansera förståelsen för queera personers hälsa och livsvillkor.

Referenslista

Akademikerförbundet SSR (2017). *Etik i socialt arbete - Etisk kod för socialarbetare*. Stockholm: Akademikerförbundet SSR

Balsam, K., Molina, Y., Beadnell, B., Simoni, J., & Walters, K. (2011). Measuring multiple minority stress: The LGBT people of color microaggressions scale. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 17(2), ss. 163-174.
doi:<https://doi.org/10.1037/a0023244>

Boyle, S. C. & Omoto, A. M. (2014). Lesbian Community Oughts and Ideals: Normative Fit, Depression, and Anxiety Among Young Sexual Minority Women. *Psychology of Women Quarterly*, 38(1), ss. 33–45.
doi:<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/0361684313484900>

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), ss. 77–101.
doi:<http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Butler, J. (2011). *Bodies That Matter: on the discursive limits of sex*. New York: Routledge

Butler, J. (1999). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge

Conover, K. J., & Israel, T. (2019). Microaggressions and social support among sexual minorities with physical disabilities. *Rehabilitation Psychology*, 64(2), ss. 167–178.
doi:<https://doi.org/10.1037/rep0000250>

Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review*, 43(6), ss. 1241–1299.

Folkhälsomyndigheten (2015). *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner: En rapport om hälsoläget bland transpersoner i Sverige*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten (2014). *Utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer bland homo- och bisexuella personer: Resultat från nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten

Foucault, M. (2017). *Övervakning och straff*. Arkiv förlag: Lund.

Frost, D., Lehavot, K. & Meyer, I. (2013). Minority stress and physical health among sexual minority individuals. *Journal of Behavioral Medicine* 38, ss. 1–8.
doi:<https://doi.org/10.1007/s10865-013-9523-8>

Frost, D. & Meyer, I. H. (2012). Measuring Community Connectedness among Diverse Sexual Minority Populations. *The Journal of Sex Research*, 49(1), ss. 36–49.
<http://www.jstor.org/stable/23248994>

Geugjes, M. (2021). *Collective Identity and Integration Policy in Denmark and Sweden*. Diss.; Institut für Politikwissenschaft, Universität Heidelberg, Heidelberg, Germany.
doi:<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1007/978-3-658-33972-2>

Goffman, E. (2004). Gender Display. doi:10.1525/var.1976.3.2.69

Goldin, D. (2022). A male glance at the male gaze. *Psychoanalytic inquiry*. 42(7), ss. 601–610. doi:<https://doi.org/10.1080/07351690.2022.2121150>

Gray, L. M., Wong-Wylie, G., Rempel, G. R., & Cook, K. (2020). Expanding Qualitative Research Interviewing Strategies: Zoom Video Communications. *The Qualitative Report*, 25(5), ss. 1292–1301. doi:<https://doi.org/10.46743/2160-3715/2020.4212>

Hartman, J.E. (2013). Creating a Bisexual Display: Making Bisexuality Visible, *Journal of Bisexuality*, 13(1), ss. 39–62, doi:10.1080/15299716.2013.755727

Hatzenbuehler, M. L. (2009). How does sexual minority stigma “get under the skin”? A psychological mediation framework. *Psychological Bulletin*, 135(5), ss. 707-730.
doi:<https://doi.org/10.1037/a0016441>

Justitiedepartementet (2021). Modernare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma könsneutral föräldraskapspresumtion (Regeringens proposition 2020/21:176). Stockholm: Regeringskansliet

- Kulick, D. (1996). Queer Theory: Vad är det och vad är det bra för? *Lambda Nordica*, 2(3–4), ss. 23–37.
- Lick, D., Durso, L., & Johnson, K. (2013). Minority stress and physical health among sexual minorities. *Perspectives on Psychological Science*, 8(5), ss- 521–548.
doi:<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/1745691613497965>
- Malmquist, A., Hanner, H., Lundberg, T. (2017). Hbtq+ och psykologi i en historisk tillbakablick. I Lundberg, T., Malmquist, A. & Wurm, M. (red.). *HBTQ+ – Psykologiska perspektiv och bemötande*. ss. 15–34. Stockholm: Natur & Kultur.
- Meyer, I. H. (2015). Resilience in the study of minority stress and health of sexual and gender minorities. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 2(3), ss. 209–213. doi:<https://doi.org/10.1037/sgd0000132>
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), ss. 674–697. doi:<https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>
- Meyer I. H. (1995). Minority Stress and Mental Health in Gay Men. *Journal of Health and Social Behavior*, 36(1), ss. 38–56 Published by: American Sociological Association
- MUCF (2022). Författare: Ulrika Westerlund (uppdragsansvarig), Vanessa Sevedag, Vierge Hård, Karl Karlsson och Johan Lidmark “*Jag är inte ensam, det finns andra som jag*”. *Rapport om unga hbtqi-personers levnadsvillkor*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- MUCF (2021). “*Det är viktigt att se att det går bra för många*”. *Unga hbtqi-personers röster om öppna och inkluderande miljöer*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Mulvey, L. (1975). Visual pleasure and narrative cinema. *Screen*, 16(3), ss. 6–18.
- Nationalencyklopedin (u.å.). Norm.
<http://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/norm> [2023-03-01]

Pachankis, J. E., Clark, K. A., Burton, C. L., Hughto, J. M. W., Bränström, R., & Keene, D. E. (2020). Sex, status, competition, and exclusion: Intraminority stress from within the gay community and gay and bisexual men's mental health. *Journal of Personality and Social Psychology*, 119(3), ss. 713–740. doi:<https://doi.org/10.1037/pspp0000282>

Pachankis, J. E. (2007). The psychological implications of concealing a stigma: A cognitive-affective-behavioral model. *Psychological Bulletin*, 133(2), ss. 328–345. doi:<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1037/0033-2909.133.2.328>

Palacios, D. (2021). 5 krav för att ge hbtqi-personer trygghet. *Aftonbladet*, 5 augusti. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/rW04ne/5-krav-for-att-ge-hbtqi-personer-trygghet>

Parmenter, J. G. (2021). *Understanding community resilience resources and experiences of inequity within the LGBTQ+ community: Implications for identity and mental health disparities*. Diss., Logan: Department of psychology, Utah State University. Hämtad från <https://www.proquest.com/dissertations-theses/understanding-community-resilience-resources/docview/2553870563/se-2>

Pitoňák, M. (2017). Mental health in non-heterosexuals: Minority stress theory and related explanation frameworks review. *Mental health & prevention*; 5, ss. 63–73. doi:10.1016/j.mhp.2016.10.002

Polletta, F. & Jasper, J. M. (2001). Collective Identity and Social Movements. *Annual Review of Sociology*; 27, ss. 283–305. doi:<https://doi.org/10.1016/j.mhp.2016.10.002>

Pollitt, A. M. & Roberts, T. S. (2021). Internalized Binegativity, LGBQ + Community Involvement, and Definitions of Bisexuality. *Journal of Bisexuality*; 21(3), 357-379; doi:10.1080/15299716.2021.1984363

Regeringskansliet (2018). Historik om utvecklingen av hbtq-personers rättigheter i Sverige. www.regeringen.se/artiklar/2018/06/historik-om-utvecklingen-av-hbtq-personers-rattigheter-i-sverige [2022-10-25]

RFSL (2022a): Vi behöver en familjelagstiftning som inte pekar ut vissa familjer som sämre än andra. www.rfsl.se/aktuellt/31046-2 [2022-10-26]

RFSL (2022b): Stora brister i förslag till ny lag om könstillhörighet.

www.rfsl.se/aktuellt/stora-brister-i-forslag-till-ny-konstillhorighetslag/ [2022-10-26]

RFSL (2021): Begreppsordlista. www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista/ [2022-10-31]

RFSL (2020): Sverige bör införa ett tredje juridiskt kön.

www.rfsl.se/press/debattartiklar-2/sverige-bor-infora-ett-tredje-juridiskt-kon [2022-10-27]

RFSL (2015): Historia. www.rfsl.se/om-oss/historia [2022-10-25]

Roffee, J. A. & Waling, A. (2016). Rethinking microaggressions and anti-social behaviour against LGBTIQ+ Youth. *Safer Communities*, 15(4), 190–201.
doi:10.1108/SC-02-2016-0004

SFS 2021:783. *Lag om ändring i föräldrabalken*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet.

Socialdepartementet (2022). Förbättrade möjligheter att ändra kön. Stockholm: Regeringskansliet.

www.regeringen.se/4a2275/contentassets/7b2725050a74426094ebeb15f0e4bd25f/forbatta-de-mojligheter-att-andra-kon.pdf

Testa, R. J., Michaels, M. S., Bliss, W., Rogers, M. L., Balsam, K. F., & Joiner, T. (2017). Suicidal ideation in transgender people: Gender minority stress and interpersonal theory factors. *Journal of Abnormal Psychology*, 126(1), 125-136.
doi:<https://doi.org/10.1037/abn0000234>

Testa, R. J., Habarth, J., Peta, J., Balsam, K., & Bockting, W. (2015). Development of the gender minority stress and resilience measure. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 2(1), 65-77. doi:<https://doi.org/10.1037/sgd0000081>

Tran, D., Sullivan, C. T. & Nicholas, L. (2022): Lateral Violence and Microaggressions in the LGBTQ+ Community: A Scoping Review. *Journal of Homosexuality*.
doi:10.1080/00918369.2021.2020543

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm; Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm; Vetenskapsrådet.

West, C. & Zimmerman, H. D. (1987). Doing Gender. *Gender and society*. 1(2). ss 125–151.

Wettergren, Å. & Jamison, E. (2006). Rörelseforskningens historia och perspektiv. I Wettergren, Å. & Jamison, E. (Red.), *Sociala rörelser – politik och kultur* (s. 9-41). Lund: Studentlitteratur.

White Hughto, J. M., Reisner, S. L., & Pachankis, J. E. (2015). Transgender stigma and health: A critical review of stigma determinants, mechanisms, and interventions. *Social Science & Medicine*, 147, ss. 222–231.

doi:<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1016/j.socscimed.2015.11.010>

Bilaga 1

Är du queer och funderar kring queera ideal? Då vill vi intervju dig!

Hej!

Vi är två socionomstudenter från Göteborgs Universitet, som under hösten skriver vår kandidatuppsats om normer inom queera sammanhang. Vi är själva delar av queer-communityt och tycker att det är viktigt att lyfta frågor om queerhet. Vår ambition är att bredda kunskapsläget och skapa en större förståelse för queera personers livsvillkor.

Vi är alltså intresserade av normer *inom* queer-communityt.

Intervjuer

För att undersöka detta vill vi intervju dig som identifierar dig som queer och har tankar kring queera normer och ideal. Det är upp till dig att definiera vad som är queerhet för dig.

Intervjuerna kommer att vara ungefär en timme och mötet sker antingen digitalt via videosamtal (skype/zoom etc.) eller på plats i, eller strax utanför Göteborg, beroende på vad som passar dig bäst. Intervjun kommer att spelas in.

För att uppfylla de etiska krav som finns för att bedriva forskning följer vi Forskningsetiska rådets riktlinjer gällande information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande, för att skydda dina rättigheter som intervjuperson. Om du är

intresserad av att delta kommer du att få mer information om detta.

Vi kommer också skicka vår uppsats till dig som deltar, så att du får del av det du har bidragit till.

Vill du komma i kontakt med vår handledare?

Vi har regelbunden kontakt med vår handledare i syfte att se till att uppsatsen håller god kvalitet och att vårt arbete med den går i linje med forskningsetiska krav och rekommendationer. Har du frågor till henne hittar du hennes kontaktuppgifter nedan:

Viveka Enander

viveka.enander@socwork.gu.se, 031-786 63 73

Är du intresserad av att delta?

Hör av dig till oss via mail så snart som möjligt, för att få mer information, svar på eventuella frågor och/eller boka in en tid för intervju. Vi behöver ha genomfört samtliga intervjuer senast den 2 november. Våra mailadresser hittar du nedan, skicka gärna mailet till oss båda.

Bästa hälsningar,

Klara Virolainen

Student

gusvirk1@student.gu.se

Maja Jerneborg

Student

gusmajaje@student.gu.se

Institutionen för socialt arbete

Göteborgs Universitet

Bilaga 2

Normer inom queercommunityt: Information till intervjupersoner

Nedan finner du information om hur vi i arbetet med vår uppsats förhåller oss till Forskningsetiska rådets krav och rekommendationer för att värna dina rättigheter som intervjuperson. Reflektera gärna kring vad deltagande skulle innebära för dig och tveka inte att höra av dig till oss om du har några frågor!

Information

Syftet med vår uppsats är att undersöka hur du som identifierar dig som queer upplever normer inom queera sammanhang, sammanhang som i sig baseras på normbrytande identitet och/eller uttryck. Vi använder oss av en kvalitativ metod baserad på ett fåtal intervjuer. Vår förhoppning är att ge dig information som tydliggör vilka fördelar vår uppsats skulle kunna bidra till, men också de risker som det kan innebära att delta. Detta är en förutsättning för att du ska kunna ta ett välgrundat beslut om medverkan och lämna oss ett giltigt samtycke.

Samtycke

Att delta i vår studie är helt frivilligt och det är när som helst möjligt för dig att avbryta ditt deltagande utan att uppge orsak. Vi kommer då att i största möjliga mån radera den information som framkommit i intervjun med dig.

Konfidentialitet

Vi kommer att sträva efter att uppgifterna om dig som deltagare blir konfidentiella och alltså inte kan kopplas till dig som person. För att avidentifiera dig kommer vi exempelvis att använda fingerade (påhittade) namn och undvika platsnamn. Vi kan dock inte garantera anonymitet så om det innebär allvarliga risker för dig om din identitet röjs, avråder vi dig från att delta. Om du är osäker är du välkommen att höra av dig till oss så pratar vi om det.

Nyttjande

Den information du bidrar med kommer enbart att användas inom ramen för vår uppsats. Om uppsatsen blir godkänd kommer den att bli en offentlig handling som är tillgänglig på internet och möjlig att läsa för vem som helst.

Informationen ovan kommer vi kort att upprepa vid intervjun, och då be om ditt muntliga samtycke.

Bästa hälsningar,

Maja Jerneborg och Klara Virolainen

Studenter på Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

Bilaga 3

Intervjuguide

Presentation av oss själva: Namn, pronomen, student osv..

Presentation av studien: *Vår studie syftar till att undersöka hur personer som identifierar sig som queer* uppfattar normer inom queera sammanhang*, sammanhang som i sig baseras på normbrytande identitet och/eller uttryck. Vi vill förstå hur dessa gruppsspecifika normer upplevs av queera personer.*

Berätta om:

- Nyttjande: informationen kommer enbart användas i vår uppsats, om/när den blir godkänd kommer den publiceras.
- Konfidentialitet: strävar efter att avidentifiera så att information inte går att härleda till dig som person. Fingerade namn och platsnamn – vi tänkte att ni själva kan få komma på fingerade namn, om ni vill - tänk på att använda något som inte går att härleda till dig. Återkom efter intervjun.
- Samtycke - möjlighet att återta sin medverkan när som helst.

Ramar för intervjun: Tid ca 45 min – 1 timme. Möjlighet att be om paus etc. Vi spelar in och transkriberar intervjuerna. Vid internetstrul – går ut ur rummet och går in igen / stänger av kameran under själva intervjun.

- Har du några frågor innan vi sätter igång? Ok, då startar jag inspelningen nu.

Bakgrundsinformation:

1. Vill du berätta lite kort om dig själv? Ålder, namn, pronomen, könsidentitet, bostadsort/uppväxtort, lite kort om vad du gör på dagarna?

Tema: Queerhet.

2. Vad innebär queerhet för dig? Berätta lite kort.
3. Med queera sammanhang menar vi både plattformar, mötesplatser eller grupper avsedda för queera personer, men också en allmän upplevelse av samhörighet med andra queera personer. Det kan till exempel handla om att besöka queer-klubbar, queera forum (digitala eller fysiska) eller bara umgänge med andra queera personer. Det viktiga är en upplevelse av, eller längtan efter gemenskap med andra queers oavsett deltagande i praktiken.

- a. Upplever du att du är en del av en queer gemenskap? På vilket sätt?
- 4. Är det viktigt för dig att din queerhet syns?
 - a. Hur kommer det sig tror du?
 - b. Uppfattar du att det finns en specifik stil som signalerar queerhet? Vill du beskriva den?

Tema: Normer inom queera sammanhang.

- 5. Uppfattar du att det finns normer eller ideal kring hur en ska vara som queer inom queer-communityt?
 - a. På vilket sätt märker du att det finns sådana normer?
 - b. Kan du ge exempel?
- 6. Ser du några fördelar med normerna? Ser du några nackdelar?

SAMMANFATTNING – har jag förstått dig rätt?

Tema: Egna upplevelser av normer inom queera sammanhang.

- 7. Hur tror du att normerna påverkar dig?
- 8. Vill du beskriva vad du gör för att hantera dem?
 - a. Upplever du att du gör något för att passa in? På vilket sätt?
 - b. Har du någon gång gått emot normerna? Vill du berätta?
 - i. Vad hände? Vad fick du för reaktioner?

SAMMANFATTA - Har jag förstått dig rätt?

Är det något du skulle vilja lägga till?

Då stänger jag av mikrofonen nu. - Tack så mycket för din medverkan!

Vi ska använda fingerade namn: skulle du själv vilja namn? (tänk på att inte använda något som kan kopplas till dig)

- Hur skulle du vilja få del av vår uppsats när den är färdig?
 - Postad hem till dig? - adress
 - Mail? - mailadress
 - Annat sätt?